

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมิน โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียน เชียงแสนวิทยาคม ในครั้งนี้ผู้ประเมินได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ โดยเสนอเนื้อหาสาระ ตามลำดับดังนี้

1. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน และการประเมินโครงการ
2. รูปแบบการประเมินโครงการของมาร์วิน ซี. อัลคิน (Marvin C. Alkin)
3. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของนักเรียน
4. ข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
5. โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสน วิทยาคม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน และการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จะทำให้เราสามารถคาดคะเนได้ว่า โครงการที่กำหนดขึ้นนั้นหากนำไปปฏิบัติแล้วเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดหรือในขณะนำไป ปฏิบัติและพิจารณาดูแล้วว่าโครงการนี้น่าจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หรือเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ แล้วผลของโครงการจะทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมเพียงใด ควรที่จะดำเนินการต่อไปหรือปรับปรุง แก้ไขประการใด

ความหมายของโครงการ

นิศา ชูโต (2551:6) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง ความคิดแนวทางกิจกรรมหรือผลรวม ที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในงบประมาณนั้น ๆ แนวคิดการจัดกิจกรรมหรือกลุ่มของกิจกรรม ที่ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ มีงบประมาณ และระยะเวลาการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้

รัตนะ บัวสนธ์ (2552:4) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง ส่วนย่อยหนึ่งของแผนงาน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทรัพยากรในการดำเนินงาน และระยะเวลาดำเนินงานเพื่อการบรรลุ เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของโครงการนั้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553:115) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง แผนย่อยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานหรือเป็นกลุ่มของกิจกรรมที่จะดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนงานที่ได้ระบุไว้

เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม (2555:3) กล่าวว่า โครงการเป็นกลุ่มของกิจกรรม (Group of Activities) เพื่อดำเนินงานขององค์กรที่เป็นการแปลงเจตนาารมณ์เชิงกลยุทธ์ขององค์กรให้กลายเป็นกลวิธีที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายภายใต้ข้อกำหนดในด้านเวลางบประมาณและผลงงานที่มีลักษณะเฉพาะ

รุ่งรัตน์ เรืองดี (2558:28) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง แผนงานที่กำหนดไว้ในลักษณะที่มีใช้เป็นประจำ แต่เป็นงานพิเศษที่มีความสำคัญเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มีลักษณะเด่นชัด มีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน ซึ่งต้องรีบดำเนินการ

สำราญ มีแจ้ง (2558:20) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมีความเป็นเอกเทศ และแต่ละกิจกรรมจะมีเป้าหมายอันเดียวกันมีลักษณะที่เด่นชัด มีการกำหนดเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดโครงการ และมักจะเป็นงานที่ต่างไปจากงานประจำ

สรุปได้ว่าโครงการ หมายถึง การวางแผนล่วงหน้าที่ทำขึ้นอย่างมีระบบประกอบด้วยกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงาน และคาดหวังที่จะได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า แต่ละโครงการมีเป้าหมายเพื่อการผลิตหรือการให้บริการเพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของแผนงาน ดังนั้นโครงการ จึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ของการวางแผนที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

ความหมายของการประเมินโครงการ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมิน โครงการมีผู้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้หลายลักษณะ สามารถสรุปได้ดังนี้

นิตา ชูโต (2551:9) กล่าวว่า การประเมินโครงการหมายถึง กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทาง วิธีการปรับปรุงวิธีการจัดการเกี่ยวกับโครงการและหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

รัตนะ บัวสนธ์ (2552:12) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเพื่อนำข้อมูลที่ได้ขึ้นมาเทียบเกณฑ์ แล้วตัดสินใจให้คุณค่าต่อข้อมูลหรือโครงการดังกล่าว

เชาว์ อินไฮ (2553:4) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่า โดยการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากชุดกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบมาประกอบการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

พิสนุ ฟองศรี (2553:68) กล่าวว่า การประเมินโครงการโดยรวมเป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการในระยะหนึ่งระยะใดหรือทุกระยะ โดยนำสารสนเทศจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อตัดสินใจทำโครงการทดลองหรือ นำร่อง ปรับเปลี่ยน ระวัง ปรับปรุงขยายผล หรือยกเลิกโครงการนั่นเอง

สมหวัง พิทยานุวัฒน์ (2553:2) กล่าวว่า การประเมินผลแผนงาน/โครงการว่าเป็นการพิจารณาความเหมาะสมของแผนงาน/โครงการ การตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินแผนงาน/โครงการ การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือแผนงานนั้นๆ ว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

เชาว์ อินไฮ (2555:4) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้น ส่วนคำว่าโครงการ หมายถึง ส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงาน ซึ่งประกอบด้วย ชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ มีการกำหนดทรัพยากรในการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยออกแบบมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

มาร์วิน ซี. อัลคิน (Marvin C. Alkin. 1972:150) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่จะได้มีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจการเลือกเฟ้นข่าวสารที่เหมาะสม การรวบรวม และวิเคราะห์ข่าวสารเพื่อรายงานข้อมูลสรุป เป็นประโยชน์ต่อผู้ทำการตัดสินใจในการเลือกหนทางต่าง ๆ ที่เป็นไปได้

เวอร์เชน และแซนเนอร์ส (Werthen and Saners. 1973:129) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการของการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นการให้ประโยชน์สำหรับการตัดสินใจว่าผลผลิต วิธีการและแนวการเลือกต่าง ๆ สำหรับผู้มีอำนาจ

สตัฟเฟิลบีมและชินก์ฟิลด์ (Stufflebeam and Shinkfield. 1985:159) กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการสังเคราะห์ รวบรวม และการอำนวยความสะดวกที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่

ชูแมน (Schuman. 1987:29-31) กล่าวว่า การประเมินเป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริง (Actual Results) กับผลที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results) ซึ่งเป็นการวัด

ความสำเร็จจากการดำเนินงาน โดยพิจารณาจุดมุ่งหมาย และเป็นการศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับผลลัพธ์ ซึ่งเกิดจากกิจกรรมบางประการที่มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

สรุปได้ว่า การประเมิน โครงการ หมายถึง กระบวนการที่รวบรวมข้อมูลหรือ กระบวนการดำเนินงานเพื่อหาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้อบกพร่องหรือผลกระทบ ที่เกิดขึ้น เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการ ดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความสำคัญของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการอย่างมีระบบ ย่อมจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารโครงการตระหนักถึง คุณภาพของโครงการที่กำหนดขึ้นไว้ว่า สามารถสนองตอบความต้องการของสังคมหรือสามารถ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการดำเนินการ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโครงการให้มีความถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้โครงการนั้นดำเนินงานอย่างมี ประสิทธิภาพบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกประการการประเมิน โครงการ มีความสำคัญ ตามความคิดเห็นของนักวิชาการ ดังนี้

ประชุม รอดประเสริฐ (2549:75) กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมินโครงการมีดังนี้

1. การประเมินจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการทำงาน มีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ ย่อมได้รับการ ตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมิน ส่วนใดที่ไม่ชัดเจน เช่น วัตถุประสงค์ หรือ มาตรฐานในการดำเนินงาน ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข

2. การประเมินจะช่วยทำให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า หรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็น ปัญหาจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน หรือใช้ในการปฏิบัติงาน อย่างเหมาะสม เพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดขาดจะได้รับการเพิ่มเติม ฉะนั้นการประเมินโครงการจึงมีส่วนช่วยให้ทรัพยากร ของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินโครงการ ช่วยให้แผนงานบรรลุจุดประสงค์ ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า โครงการ เป็นส่วนหนึ่งของแผน ดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบ วิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขให้ ดำเนินการไปด้วยดี และบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ หากโครงการใดโครงการหนึ่ง มีปัญหาในการนำไปปฏิบัติ ย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานโดยรวม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า หากได้มีการประเมินโครงการใด ย่อมมีส่วนให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ย่อมหมายถึง การประเมินโครงการมีส่วนทำให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์และดำเนินงานไปด้วยดีเช่นกัน

4. การประเมินโครงการ มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการ มีข้อทำให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง

5. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงานดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่ง ซึ่งดำเนินการอย่างมีระบบและมีการเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทุกส่วน โครงการและปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียด จึงถือว่าการประเมินผลโครงการเป็นการควบคุมคุณภาพโครงการ

6. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เพราะการประเมินโครงการมิใช่การควบคุม บังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและเสนอวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ อันจะนำมาซึ่งผลงานที่ดี เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้และมากขึ้น ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การประเมินโครงการมีส่วนสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

7. การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ กล่าวคือการประเมินโครงการทำให้ผู้บริหารทราบถึงอุปสรรค ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการโครงการนั้นต่อไปหรือยุติโครงการนั้น นอกจากนั้น ผลของการประเมินโครงการอาจจะเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการสร้างขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

พิชิต ฤทธิจรูญ (2550:12) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารโครงการ ทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ทำให้ทราบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อยของโครงการ ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด และสิ่งที่สำคัญ คือ ช่วยให้ข้อมูลที่เป็นสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการนั้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550:151) กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมินโครงการสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่นำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ

2. ช่วยให้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินโครงการให้ เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ

3. ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินการในช่วงต่อไป ยกเลิกหรือขยายการดำเนินโครงการต่อไปอีก

พิสนุ พองศรี (2551:36) กล่าวว่า ความสำคัญของโครงการได้แก่

1. เป็นแนวทางหรือวิธีการที่จะนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมต่าง ๆ ไว้

2. ทำให้การกำหนดลำดับขั้นของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องทำให้ต่อเนื่องสอดคล้องกัน อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากรต่าง ๆ และมีประสิทธิผล

3. ทำให้เกิดการประสานระหว่างผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้กิจกรรมบางอย่างขาดหายไปหรือซ้ำซ้อนกัน

4. ทำให้เกิดการประเมินผลอย่างมีขั้นตอนและมีคุณภาพที่ดี ทำให้ได้สารสนเทศจากการประเมินที่เป็นประโยชน์

ไพศาล หวังพานิช (2551:26-27) กล่าวว่า ความสำคัญและความมุ่งหมายของการประเมินโครงการไว้ว่า การประเมินโครงการตามแนวคิดต่าง ๆ มีเป้าหมายสอดคล้องกันกล่าวคือ มุ่งตรวจสอบคุณภาพของโครงการนั้น ๆ ว่าดีหรือไม่อย่างไร ได้ผลหรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่บกพร่องในเรื่องใด เพื่อใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน ลด ขยาย ดำเนินการต่อหรือยุติโครงการเหล่านั้น ตลอดจนทางเอกที่เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของโครงการ บทบาทของการประเมินโครงการ กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ทราบข้อมูลหรือสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการทั้งในด้านการปฏิบัติและผลการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

2. ช่วยแก้ไข ปรับปรุง การดำเนินการตามโครงการให้ชัดเจน ตรงเป้าหมายและลดปัญหาในการปฏิบัติ ซึ่งจะเป็ผลดีต่อการบริหารโครงการ

3. ช่วยบ่งชี้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการต่าง ๆ หรือความคุ้มค่าของโครงการ

4. ช่วยให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินโครงการ

5. ช่วยสำหรับวางแผนโครงการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งภายใต้แผนงานเดียวกันหรือแผนงานอื่นๆ

สุวิมล ทิรกาพันธ์ (2551:3) กล่าวว่า สภาพการดำเนินงานในปัจจุบันมีลักษณะเป็นแผนงานโครงการต่างๆ ประกอบเข้าด้วยกัน จึงมีความจำเป็นต้องใช้การประเมินเพื่อตรวจสอบผลที่ได้จากโครงการเหล่านั้น ทำให้การ ประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ผลที่ได้จากการประเมินจะถูกนำไปใช้ในการปรับแก้ไข การขยายขอบเขต หรือ ยุติโครงการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ผลการประเมินนั้น

สมคิด พรหมจ้อย (2552:37) กล่าวว่า การประเมิน โครงการช่วยให้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและมาตรการตลอดทั้งวิธีการประเมินได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์อย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมินว่าสามารถ นำไปปฏิบัติได้โดยใช้ทรัพยากรที่กำหนดไว้อย่างคุ้มค่าเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ทำให้ผู้บริหารทราบถึงอุปสรรคข้อดีข้อเสียความเป็นไปได้ และตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อหรือยุติโครงการ

เชาว์ อินโย (2553:12) กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมิน โครงการไว้ว่าการประเมิน โครงการเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เป็นกระบวนการที่มีระบบเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ทั้งยังเป็นกระบวนการที่มีระบบเพื่อตัดสินใจความสำเร็จของโครงการอีกด้วย การประเมินโครงการเป็นการดำเนินงานที่ไม่ใช้ความพยายามในการสร้างทฤษฎีหรือพัฒนาองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ การประเมิน โครงการที่นำมาใช้ในทางสังคมศาสตร์นั้น เป็นการเตรียมสารสนเทศ เพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงการทางสังคม เหตุผลประการสำคัญที่จำเป็นต้องประเมินโครงการก็คือมีทางเลือกในการดำเนินโครงการได้มากมายที่จะทำให้การดำเนินงาน โครงการมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องประเมินโครงการว่าประสบความสำเร็จหรือไม่

พงศ์เทพ จิระโร (2554:3-8) กล่าวว่า การประเมิน โครงการที่มีความถูกต้อง มีกระบวนการที่เชื่อถือ ได้จะทำให้ผู้ใช้ผลการประเมินมีสารสนเทศในการปรับปรุงคุณภาพโครงการหรือตัดสินใจในการดำเนินโครงการได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ตลอดจนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณและปัจจัยนำเข้าอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ ในการประเมินโครงการแต่ละโครงการจะมีความสำคัญตามบริบทของการประเมินครานั้นๆ ซึ่งความสำคัญดังกล่าวจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การประเมินและระยะเวลา หรือห้วงเวลาที่ทำการประเมิน

รัตนะ บัวสนธิ์ (2554:18) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการไว้ 7 ประการคือ

1. การประเมิน โครงการเป็นกระบวนการมากกว่าวิธีการ ซึ่งเป็นกระบวนการใน 2 ลักษณะ คือ

1.1 เป็นกระบวนการของการตัดสินใจกระบวนการเกี่ยวกับโครงการ โดยใช้มาตรฐานหรือเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ รวมทั้งการบรรยายผลที่เกิดขึ้นกับโครงการ

1.2 เป็นกระบวนการใช้ข้อมูลประกอบการเปรียบเทียบ หาแนวทางเลือกที่จะปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

2. การประเมินโครงการ เป็นการพิจารณาตรวจสอบดูว่าโครงการนั้นได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากเพียงใด รวมทั้งเป็นการประเมินผลกระทบที่เกิดกับโครงการด้วย

3. การประเมินโครงการ เป็นการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) และการประเมินผลสรุป (Summative Evaluation)

4. การประเมินโครงการ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนที่ดำเนินมาจนจบโครงการ ดังนั้น การประเมินผลการเรียนการสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ

5. การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการที่มุ่งค้นหาคำตอบเฉพาะของโครงการ ไม่ได้มุ่งในเรื่องของการค้นหาทฤษฎี หรือหลักเกณฑ์ในการหาข้อสรุป แต่เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อการใช้ประโยชน์

6. การประเมินโครงการเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารซึ่งมีประโยชน์มากมาย

7. การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ปฏิบัติโครงการ

ชลธิชา แฝงบรรเทา (2557:27) กล่าวว่า การดำเนินโครงการใดๆ นั้น การประเมินโครงการมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะให้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่จะบอกให้ทราบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นๆ ได้ บรรลุผลมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้จะช่วยบอกถึงว่าวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้นั้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมเพียงใด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินโครงการจะช่วยให้ตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการของโครงการเพื่อที่จะปรับปรุงโครงการเพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

อนันต์ นามทรงตัน (2557:1-2) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนและบริหารโครงการ ดังนั้นวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินโครงการก็คือ จะช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการมีข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาตรฐานของโครงการ มีข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ทั้งด้านความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ มีข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ ช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรืออนาคตของโครงการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีโอกาสค้นพบแนวทางในการพัฒนาสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติหน้าที่ไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ตำราญ มีแจ้ง (2558:6) กล่าวว่า ความสำคัญของ โครงการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้แผนมีความชัดเจน
2. ช่วยให้การปฏิบัติตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยให้แผนมีความเป็นไปได้สูง
4. ช่วยให้ทราบทรัพยากรดำเนินงานในแผน
5. การควบคุมแผนงานทำได้ง่ายและไม่ซับซ้อน

สรุปได้ว่า การประเมิน โครงการมีความสำคัญทำให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ประสิทธิภาพของ โครงการเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการดำเนิน โครงการ การปรับปรุงการดำเนินการ หรือตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนิน โครงการ

องค์ประกอบของการประเมินโครงการ

สุวิมล ติรภานนท์ (2551:11) ได้แบ่งองค์ประกอบของการประเมินโครงการ ดังนี้

1. สิ่งที่จะประเมิน ได้แก่ นโยบาย แผนงาน โครงการ องค์กร วัสดุอุปกรณ์
2. ผู้ใช้ผลการประเมิน ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ดำเนิน โครงการ เจ้าของเงินทุนว่า

ต้องการทราบอะไรจากการประเมิน

3. ผู้ประเมิน ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือคณะบุคคลที่อยู่ในโครงการหรืออยู่นอกโครงการ
4. วิธีดำเนินการประเมิน หรือ กระบวนการประเมิน

อุทัย บุญประเสริฐ (2552:42) กล่าวว่า องค์ประกอบของการประเมินโครงการดังต่อไปนี้

1. ชื่อโครงการ เป็นส่วนที่บอกให้ทราบ โครงการนั้นต้องการจะทำสิ่งใด จัดทำโครงการ นั้นเสนอขึ้นมาเพื่อทำอะไร

2. บุคคลหรือหน่วยงาน (ดูแลการปฏิบัติโครงการที่นำเสนอ)

3. เวลา (ที่ใช้ในการดำเนินโครงการ)

4. หลักการ-เหตุผล / ความเป็นมาของโครงการ/หรือ ความสำคัญของโครงการ (ให้เลือกใช้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือใช้ตามหัวข้อที่แบบฟอร์มโครงการของหน่วยงานที่กำหนดไว้)

5. วัตถุประสงค์ (ของโครงการ) และเป้าหมาย (การปฏิบัติงานหรือการทำงานในช่วงระยะ ต่างๆ ของโครงการ)

6. วิธีดำเนินการ (เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปฏิบัติและบรรลุวัตถุประสงค์แต่ละข้อของ โครงการ)

7. งบประมาณ (แหล่งงบประมาณ ยอดรวมทั้งหมด / แหล่งเงิน และรายละเอียด) การติดตาม กำกับและประเมินผล (วิธีติดตามกำกับ การปฏิบัติตามแผน ซึ่งได้กำหนดไว้ในขั้นวิธีการดำเนินงาน) และวิธีการติดตามประเมินผล (การประเมินสัมฤทธิ์ผลของโครงการ)

8. ผล (ประโยชน์ที่พลอยได้) ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (ผลในส่วนที่เป็นพลอยได้ ที่คาดว่าจะได้รับเพิ่มพิเศษ นอกเหนือไปจากผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่ได้กำหนดไว้ หรือตามที่ระบุไว้)

9. ผู้เสนอโครงการ (แสดงตัวเป็นรายบุคคล คณะบุคคล คณะกรรมการ หรือหน่วยงาน ที่จัดทำโครงการนั้นเสนอเพื่อให้พิจารณา)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553:12) กล่าวว่า องค์ประกอบของโครงการไว้ดังนี้

1. ความสำคัญและที่มาของโครงการ

2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

3. ขอบเขตของโครงการ

4. วิธีดำเนินงานตามโครงการ

5. ความสัมพันธ์กับโครงการอื่น ในส่วนนี้จะมิอยู่เฉพาะในโครงการที่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องกับโครงการที่ทำไปแล้วในอดีตหรือกำลังดำเนินการ หรือจะดำเนินการในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อให้การอนุมัติโครงการและจัดสรรงบประมาณเป็นไปโดยสอดคล้องต่อเนื่อง

6. ขั้นตอนการดำเนินงาน

7. ทรัพยากรที่ต้องใช้ในโครงการ

8. งบประมาณของโครงการ

อชิปต์ย์ คลีสุนทร (2556:1) กล่าวว่า องค์ประกอบของโครงการควรมีดังนี้

1. ชื่อแผนงาน เป็นการกำหนดชื่อให้ครอบคลุมโครงการเดียวหรือหลายโครงการ ที่มี ลักษณะงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ เช่น แผนงานพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษ ตามนโยบายพัฒนาการสอนภาษาต่างประเทศ อาจจะ ประกอบด้วย โครงการอบรมครู โครงการพัฒนาห้องฝึกภาษา (Sound lab) โครงการจัดหา ครูเจ้าของภาษาร่วมสอน โครงการแข่งขันสะกดคำภาษาอังกฤษ (Spelling bee)

2. ชื่อโครงการ ให้ระบุชื่อโครงการตามความเหมาะสม มีความหมายชัดเจนและเรียก เหมือนเดิมทุกครั้งจนกว่าโครงการจะแล้วเสร็จ โดยทั่วไปมักไม่นิยมนำวัตถุประสงค์มาเป็นชื่อโครงการ

3. หลักการและเหตุผล เป็นการเขียนชี้แจงรายละเอียดของปัญหาและความต้องการจำเป็น ที่เกิดขึ้นซึ่งจะต้องแก้ไข ตลอดจนชี้แจงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ และหากโครงการที่จะดำเนินการตามนโยบาย สอดคล้องกับแผนจังหวัดหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ หรือแผนอื่น ก็ควรชี้แจงด้วย ทั้งนี้ ควรต้องชี้แจงว่าหากไม่ทำโครงการดังกล่าว

จะเกิดผลเสียหายโดยตรง หรือผลเสียหายในระยะยาวอย่างไร เพื่อให้ผู้อนุมัติโครงการได้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของโครงการชัดเจนและกว้างขวางขึ้น

4. วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่า การดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความต้องการให้อะไรเกิดขึ้น วัตถุประสงค์ควรเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ปฏิบัติได้ วัดและประเมินผลได้ในระยะหลัง ๆ นี้ มักจะเขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม คือเขียนให้เป็นรูปธรรมมากกว่าเขียนเป็นนามธรรม

5. เป้าหมาย ให้ระบุว่า จะดำเนินการสิ่งใด โดยพยายามแสดงให้เห็นปรากฏเป็นรูปตัวเลข หรือจำนวนที่จะทำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด การระบุเป้าหมาย ควรระบุ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสามารถในการทำงานของผู้รับผิดชอบโครงการด้วย

6. วิธีดำเนินการหรือกิจกรรมในการดำเนินงาน คืองานหรือกิจกรรม ซึ่งจะต้องปฏิบัติในการดำเนินโครงการ โดยรวบรวมกิจกรรมทุกอย่าง แล้วนำมาจัดลำดับว่าควรจะทำสิ่งใดก่อน-หลัง หรือพร้อม ๆ กัน แล้วเขียนระบุไว้ตามลำดับ รวมไปถึงการประเมินผลที่เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะทำ ให้ทราบว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ (ซึ่งขั้นตอนการเสนอโครงการให้ได้รับอนุมัติเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการทั้งหมดของโครงการ))

7. ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ คือการระบุระยะเวลา ตั้งแต่เริ่มต้นเตรียมโครงการ จนเสร็จสิ้นโครงการ ปัจจุบันนิยมระบุ วัน-เดือน-ปี ที่เริ่มต้นและเสร็จสิ้น การระบุจำนวนเวลาของโครงการ

8. งบประมาณ เป็นประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของโครงการ ซึ่งควรจำแนกรายการค่าใช้จ่ายให้อย่างชัดเจน เช่น ยอดรายจ่ายค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ค่าตอบแทนวิทยากร บุคลากร เบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าสถานที่ ค่าพาหนะ ฯลฯ

9. เจ้าของโครงการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่า หน่วยงานใดเป็นเจ้าของหรือรับผิดชอบโครงการ บางโครงการระบุเป็นชื่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคล รับผิดชอบเป็นรายโครงการ

10. สถานที่หรือพื้นที่ดำเนินการ แสดงให้ทราบว่าที่ที่จะทำโครงการซึ่งอาจจะอยู่ภายในองค์กร หรืออยู่ที่อื่นใดนอกองค์กรหรือนอกหน่วยงาน

11. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เป็นการให้แนวทาง แก่ผู้อนุมัติและผู้ปฏิบัติว่าในการดำเนินการโครงการอาจต้องทำงานกับหน่วยงานอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น เป็นการบูรณาการการทำงาน ควรประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

12. การประเมินผล บอกแนวทางว่าการติดตามประเมินผลควรทำอย่างไรในระยะเวลาใด และใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งอาจจะใช้วิธี สังเกต ดูพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง สัมภาษณ์

ให้ตอบแบบสอบถาม คุณผลิต ประเมินจากสภาพจริง การเปรียบเทียบผลต่าง ก่อนและหลังการทำโครงการ ความเป็นรูปธรรมของงาน

13. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อโครงการนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จะเกิดผลอย่างไรบ้าง ใครเป็นผู้ได้รับ เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าที่จะเชื่อว่าโครงการสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ หรือช่วยทำให้เกิดการพัฒนาได้ เรื่องนี้สามารถเขียนทั้งผลประโยชน์โดยตรงต่อองค์กร ชุมชน เป้าหมายหรือพื้นที่เป้าหมาย และผลประโยชน์ในด้านผลกระทบของโครงการที่จะเป็นตัวอย่งที่ดีต่อการดำเนินการในเชิงแก้ปัญหาหรือการพัฒนาอื่นๆ ต่อไป

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของโครงการมีรายละเอียดดังนี้ ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ผู้รับผิดชอบโครงการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ ประโยชน์ที่ได้รับ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553:13) กล่าวว่า การประเมินมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนางานหรือโครงการต่างๆ
2. เพื่อตัดสินผลเกี่ยวกับระดับผลสัมฤทธิ์ของงานหรือโครงการต่างๆ
3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อกระตุ้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ไทเลอร์ (Tyler.1930:78) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการประเมิน คือ

1. เพื่อตัดสินว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้น ประสบผลสำเร็จหรือไม่ ส่วนใดที่ประสบผลสำเร็จก็อาจเก็บไว้ใช้ต่อไปแต่ส่วนใดไม่ประสบผลสำเร็จ ก็ไม่เก็บ ส่วนใดที่ประสบผลสำเร็จก็อาจเก็บไว้ใช้ได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

2. เพื่อประเมินค่าความก้าวหน้าทางการศึกษาของกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ เพื่อให้สาธารณชนได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ในอันที่จะเข้าใจปัญหาและความต้องการทางการศึกษาได้ และเพื่อใช้ข้อมูลนั้นเป็นแนวทางในการที่จะปรับปรุงนโยบายทางการศึกษาที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วยได้

ครอนบาค (Cronbach. 1971:93) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินผลได้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อปรับปรุงรายวิชา (Course Improvement) เพื่อตัดสินว่าอุปกรณ์การเรียนการสอนและวิธีการสอนใดน่าพอใจ และมีส่วนใดที่ดำเนินการอยู่แล้วต้องแก้ไข

2. เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตัวบุคคล (Decision about Individual) เช่น ในการตัดสินใจในการวางแผน การคัดเลือก หรือการแยกกลุ่ม หรือแจ้งให้อยู่ในโครงการทราบว่าส่วนใดที่ เขาเด่น และส่วนใดที่เขาควรปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น

3. เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการบริหาร (Administrative Regulation) เช่น เพื่อการตัดสินใจ ระบบการศึกษาของโรงเรียนดีหรือไม่เพียงไร และครูแต่ละคนของโรงเรียน มีประสิทธิภาพดีหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

สคริฟเวน (Scriven, 1967:65) กล่าวว่า จุดหมายของการประเมินผล มีหลักสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation) ได้แก่ การประเมินผล ในระหว่างที่โครงการดำเนินการอยู่ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น โดยให้ได้ ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

2. การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) ได้แก่ การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว เพื่อประโยชน์ในการศึกษาคุณค่าของโครงการ และเพื่อพิจารณานำลักษณะที่ดีของโครงการไปใช้ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันต่อไป

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ ของโครงการเพื่อตัดสินใจ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงโครงการนั้นๆ

ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2551:14-16) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการมีความสำคัญ เพื่อนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่วยตัดสินใจให้มีแผนและโครงการต่อไป หรือจะยุติการประเมินผลความสำเร็จ โครงการจะทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทราบถึงผลผลิต และผลกระทบของโครงการ ด้วยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารที่จะตัดสินใจ ในเรื่องโครงการดังกล่าวว่า ควรจะมีการดำเนินการต่อไปหรือควรยุติ กล่าวคือถ้าหากเห็นว่ามีคุณค่า ก็ควรที่จะดำเนินการต่อไป แต่ถ้าพิจารณาแล้วไม่คุ้มค่าต่อการดำเนินการก็ควรที่จะยุติการดำเนิน โครงการ

2. ช่วยปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานและแนวทางให้ก้าวหน้า การประเมินผลโครงการ จะมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารและทีมงานโครงการ ข้อมูลที่ได้รับจะนำมาใช้ในการ ปรับปรุงการปฏิบัติงาน อันจะทำให้ได้ทราบปัญหาเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ วิธีการปฏิบัติและแนวทางการ ดำเนินการต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างราบรื่นจึงจำเป็นต้องมีการปรับแต่ง (Adjust) หรือพัฒนา (Develop) แนวทางการดำเนินโครงการ

3. ช่วยตัดสินใจในการเพิ่มหรือตัดออก หรือการปรับกลยุทธ์และเทคนิคของโครงการ ในกรณีที่โครงการเกิดปัญหาขัดข้อง อาจจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงกลยุทธ์ เช่น การใช้

เทคนิคหรือกลยุทธ์ใหม่ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ เป็นต้น ซึ่งการจะเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ดังกล่าวได้ ต้องอาศัยข้อมูลจากการประเมินผลโครงการ

4. ช่วยในการพิจารณาขยายแผนหรือโครงการไปยังหน่วยงานอื่นๆ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลโครงการจะช่วยเป็นฐานเบื้องต้นหรือบทเรียนในการนำไปใช้ในการดำเนินโครงการอื่นๆ ซึ่งความรู้จากการดำเนินโครงการหนึ่งควรมีการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนไปอีกโครงการหนึ่ง ดังนั้นในองค์กรควรจะมีการดำเนินการจัดการความรู้ เพื่อช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการในเรื่องต่างๆ

5. ช่วยจัดสรรทรัพยากรระหว่างโครงการที่เลือกแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ ในองค์กรจะมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากรไม่สามารถจัดสรรให้ได้ทุกโครงการที่มีการเสนอของงบประมาณ จึงต้องมีการเลือกหรือคัดสรรโครงการที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่า และจัดสรรทรัพยากรให้กับโครงการดังกล่าว การประเมินผลโครงการก็จะช่วยในการตอบคำถามเรื่องการจัดสรรทรัพยากรได้เช่นเดียวกัน

6. ช่วยในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธเทคนิค หรือทฤษฎีที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ทฤษฎีหรือเทคนิคต่างๆ ที่มีการนำเสนอจะต้องมีคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งก็คือการนำไปใช้ หรือสามารถที่จะอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ ทฤษฎีหรือเทคนิคที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ก็ย่อมเหมือน “ขยะ” ที่ไม่เป็นประโยชน์แต่อย่างใด การประเมินผลโครงการจะช่วยทำให้ทราบว่าทฤษฎีหรือเทคนิคใดมีประโยชน์หรือไม่ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้

เยาเวตี รามชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551:93) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินผลโครงการมีดังนี้

1. การประเมินเป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการให้บริการ
2. การประเมินช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินทุนได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง
3. การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. การประเมินช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง
5. การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้รับบริการ ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่างๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ
6. การประเมินช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการ ทั้งในด้านที่พึงประสงค์และด้านที่ไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป

สมคิด พรหมจ้อย (2552:28) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน และโครงการตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการตรวจความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรม

2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน (กรณีประเมินก่อนดำเนินโครงการ)

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการ

4. ช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินงานโครงการต่อไป

5. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร คำนวณค่ากับการลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเองจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่วางไว้หรือไม่

อัญชลี ธรรมะวิสิฏกุล (2552:1) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ได้ข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินการ ตลอดจนการตรวจความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ

2. ประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร (Input Evaluation)

3. ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

4. ประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Product Evaluation)

รัตน์ะ บัวสนธิ์ (2554:18-19) กล่าวว่า บทบาทและประโยชน์ของการประเมินโครงการด้านวัตถุประสงค์ต่างๆ ไว้ 6 ประการคือ

1. เพื่อช่วยในการตัดสินใจนำโครงการไปใช้ ซึ่งได้แก่ การประเมินว่าโครงการที่จัดทำขึ้นนั้น มีความจำเป็นมากน้อยหรือมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ มีความเป็นไปได้หรือคุ้มค่ากับเงินทุนค่าใช้จ่ายต่างๆ เพียงไร โครงการเป็นที่ต้องการสำหรับกลุ่มเป้าหมายหรือได้รับการสนับสนุนแค่ไหน รวมทั้งขนาดและขอบเขตการนำโครงการไปใช้กว้างหรือแคบ เป็นต้น ข้อมูลจากการ

ประเมินเหล่านี้จะช่วยในการนำมาประมวลสรุปตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร หรือแหล่งทุนที่จะตัดสินใจอนุมัติการนำโครงการดังกล่าวไปดำเนินการใช้ต่อไป

2. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโดยต่อเนื่องต่อไป หรือการขยายโครงการและการรับรองโครงการ ซึ่งได้แก่ การประเมินภายหลังจากโครงการได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว (ตามระยะเวลาที่กำหนด) เป็นการประเมินเพื่อจะรู้ว่าโครงการดังกล่าวยังมีความจำเป็นต้องจัดให้มีอยู่อีกหรือไม่ ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากับทุนที่สูญเสียไปมากน้อยเพียงใดและโครงการที่ดำเนินการไปนั้นก่อให้เกิดผลข้างเคียง (Side Effects) ทั้งทางบวกและทางลบหรือไม่

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเมื่อโครงการได้มีการนำไปดำเนินการใช้ระยะหนึ่ง หรือเป็นการประเมินในช่วงการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ โดยทำการประเมินเพื่อที่จะปรับปรุงส่วนต่างๆ ของโครงการอันได้แก่

3.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อที่จะรู้ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้นั้น เมื่อมีการดำเนินโครงการไปชั่วขณะหนึ่งมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ หรือได้รับการยอมรับสนับสนุน ร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

3.2 เนื้อหาของโครงการ เป็นการพิจารณาว่าเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในโครงการมีความครอบคลุมเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมเป็นไปตามลำดับที่จะเอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเพียงไร นอกจากนั้นก็ยังพิจารณาอีกว่าเนื้อหาสาระของโครงการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภูมิหลังหรือพื้นเพเดิมของกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการจากโครงการมากน้อยเพียงใด

3.3 วิธีดำเนินโครงการ โดยพิจารณาว่าโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีกลุ่มเป้าหมายร่วมโครงการเป็นจำนวนเท่าไร ครบหรือไม่ครบตามที่กำหนดไว้ โครงการมีผู้ร่วมงานเพียงพอหรือไม่เท่าไร โครงการมีการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างไร กลุ่มเป้าหมาย ผู้ร่วมโครงการได้รับการเสริมแรงหรือการสร้างแรงจูงใจอย่างไร ทำนองนี้ เป็นต้น

3.4 สภาพแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองหรือทางการบริหารของผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ว่าให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือไม่ อย่างไร สัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมโครงการมีลักษณะเช่นไร ชัดแจ้งหรือไม่ เป็นอุปสรรคต่อการที่จะดำเนินการต่อไปเพียงใด ทรัพยากรสนับสนุนอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการมีเพียงพอมากน้อยเพียงใด ตลอดจนกระทั่งการยอมรับหรือให้การสนับสนุน และการต่อต้านของสาธารณะที่มีต่อโครงการเป็นไปในทิศทางใด เหล่านี้ เป็นต้น

4. เพื่อที่จะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการให้ความสนับสนุนโครงการจากแหล่งต่างๆ ซึ่งได้แก่การพิจารณาความสนับสนุนโครงการ สาธารณชน การเมือง แหล่งเงินทุน รวมทั้งนักวิชาชีพอื่นๆ โดยต้องรู้ว่าแหล่งดังกล่าวนี้มีแหล่งใดบ้างให้การสนับสนุนโครงการอย่างแท้จริงเมื่อมีการดำเนินโครงการในขณะนั้น

5. เพื่อจะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขัดขวางต่อต้านโครงการจากแหล่งต่างๆ ในทางตรงข้ามกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการในข้อที่สี่ นอกจากเราจะต้องรู้ถึงแหล่งที่ให้การสนับสนุนโครงการแล้ว ในการดำเนินโครงการใดๆ ก็ตาม บางครั้งโครงการดังกล่าวก็จะได้รับการขัดขวางต่อต้านทำให้การดำเนินโครงการไม่อาจเป็นไปได้อย่างสะดวก และวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้อาจไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อพิจารณาว่าแหล่งใดบ้างที่ขัดขวางโครงการจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงให้ดำเนินโครงการให้มีความเป็นไปได้อย่างสะดวกต่อไป

6. เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการพื้นฐานต่างๆ ซึ่งหมายถึง การได้รับความรู้ความเข้าใจในพื้นที่นอกเหนือจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่ทำการประเมิน แต่ทว่ามิผลต่อโครงการ ได้แก่ พื้นฐานด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมวิทยา และด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม (2555:271) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยในการตัดสินใจก่อนเริ่มจัดทำโครงการ ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาความต้องการเกี่ยวกับโครงการ ทดสอบเกี่ยวกับแนวความคิดด้านเทคนิคและแหล่งทุน และความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการซึ่งตรงกับประเมินที่เรียกว่า “การศึกษาความเป็นไปได้”

2. เพื่อช่วยสำหรับการตัดสินใจว่าควรตรวจขยายดำเนินการต่อหรือรับรองยุติโครงการได้แก่ การประเมินแบบการประเมินผลลัพธ์รวม

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงการ ในแง่มุมใดหรือจุดหนึ่งจุดใด ช่วงระยะเวลาที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ บุคลากรหรือระบบการให้บริการ หรือตรวจสอบเนื้อหาของโครงการนั้นๆ ซึ่งได้แก่ การประเมินแบบแผนรวมทั้งหมด

4. เพื่อเป็นประจักษ์พยานและเป็นเครื่องมือในการหาการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงการทางด้านสาธารณชน การเมือง การเงินและด้านวิชาชีพ

5. ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและความรู้พื้นฐานในระบบการพัฒนาสังคมในด้านวิทยาการสังคมวิทยา จิตวิทยาและอื่นๆ นอกเหนือไปจากการให้ความรู้ข้อเท็จจริง

6. เพื่อขจัดข้อผิดพลาดทั้งหลาย โดยเฉพาะเรื่องของเวลาและค่าใช้จ่ายก่อนดำเนินโครงการทำให้การวางแผนและการปฏิบัติมีโอกาสสอดคล้องกันได้ง่าย

7. ในระหว่างปฏิบัติงาน ถ้าเกิดข้อผิดพลาดไม่สอดคล้องกันระหว่างแผนกับการปฏิบัติงาน ยังสามารถปรับปรุงแผนหรือปรับปรุงการปฏิบัติให้สอดคล้องกันได้โดยไม่ต้องเริ่มใหม่

8. เมื่อประเมินผลหลังจากทำโครงการยังได้ทราบความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ผลกระทบของโครงการอื่น ข้อบกพร่องของโครงการ เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขโครงการในลักษณะเดียวกันเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ

9. เพื่อประโยชน์แก่การวางแผนในโครงการต่อเนื่อง

10. เหมาะสมสำหรับโครงการที่มีการลงทุนมาก โครงการที่มีความเสี่ยงสูง โครงการที่อันตรายสูง โครงการเหล่านี้ควรจะมีการวางแผนและปฏิบัติเพียงครั้งเดียว ไม่ใช่รอการประเมินผลครั้งสุดท้ายเพราะอาจก่อให้เกิดความเสียหาย

11. สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

อนันต์ นามทองตัน (2557:2-3) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ช่วยให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนโครงการและตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ

3. ช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ วิจัยในการดำเนินงานและพัฒนาโครงการ

4. ช่วยให้ได้ข้อมูลการให้คำปรึกษา กำกับ ติดตามการปฏิบัติงาน โครงการอย่างมีประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร คุ่มค่ากับการลงทุนหรือไม่

5. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงาน โครงการได้รับทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการร่วมกันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ช่วยให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจในกระบวนการต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการและผลกระทบด้านต่างๆ ที่มีต่อโครงการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการ คือ ทำให้ทราบว่าโครงการมีความก้าวหน้ามีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้การประเมินโครงการยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการดำเนินงานให้แก่ผู้ปฏิบัติโครงการได้ตื่นตัวในการปฏิบัติโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการคงมิใช่เป็นการกำหนดเกณฑ์เด็ดขาด แต่จำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์หลายชนิดมาจำแนกประเภท เช่น ใช้เวลา วัตถุประสงค์ วิธีการและรูปแบบการประเมินมาบ่งบอกถึงประเภทของการประเมิน ซึ่งได้มีนักวิชาการได้แบ่งประเภทของการประเมินโครงการที่สำคัญได้ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2550:38) กล่าวว่า การประเมินโครงการแบ่งได้หลายประเภทตามแต่จะใช้เกณฑ์ใดในการแบ่ง ครั้งนี้จะนำเสนอประเภทของการประเมิน 3 ลักษณะ คือ แบ่งโดยยึดจุดมุ่งหมายของการประเมิน ยึดหลักในการประเมิน และลำดับในการประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1.1 การประเมินเพื่อปรับปรุงบางครั้งเรียกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

1.2 การประเมินเพื่อสรุปผลเรียกว่าการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation)

2. แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal-based Evaluation) เป็นการประเมินที่ว่าทำได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

2.2 การประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Goal-free Evaluation) เป็นการประเมินที่ว่าทำได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

3. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน แบ่งเป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการ ขณะดำเนินโครงการ และหลังจากสิ้นสุดโครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประเมินก่อนเริ่มโครงการ (Pre-Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผนดำเนินโครงการความเป็นไปได้ของโครงการในการนำโครงการไปปฏิบัติ คุณภาพของโครงการ รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมินก่อนเริ่มโครงการบนความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ถ้าตัวโครงการนั้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม สมเหตุสมผล มีความจำเป็นคุณภาพดี มีความเป็นไปได้ โอกาสที่โครงการจะประสบผลสำเร็จก็ย่อมสูงเสมือนว่าโครงการนั้นได้บรรลุผลสำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง

3.2 การประเมินในระหว่างดำเนินงาน (Implementation Evaluation or Process Evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อ

ศึกษาการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการนั้น พยายามตอบคำถามว่าทำไมจึงเกิดปัญหาอุปสรรค หรือไม่เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ถ้าเกิดปัญหาจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ การประเมินขณะดำเนินโครงการ จึงมีบทบาทในการปรับปรุงการดำเนินโครงการโดยตรง

3.3 การประเมินหลังการดำเนินงาน เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าโครงการ ประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลการดำเนินการคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินในลักษณะนี้ จะเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้น โดยเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยแบ่งการ ประเมินงานออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

3.3.1 ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ

3.3.2 การติดตามผลต่อมาโดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของโครงการที่ต้อง อาศัยการทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1-2 ปี เป็นต้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ได้ประเมินไว้ ตั้งแต่เริ่มการดำเนินงานโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ บางท่านเรียกการประเมินลักษณะนี้ว่า การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation)

สุวิมล ติรภานันท์ (2551:9-10) กล่าวว่า การประเมินเป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่ไปกับการ ดำเนินโครงการ นับตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนโครงการ การดำเนินงานตามโครงการ จนถึงการประเมินผล สุดท้ายของโครงการ ชนิดของการประเมินโครงการจะแตกต่างกันไปตาม ช่วงเวลาของการประเมิน ดังต่อไปนี้

1. Needs Assessment หมายถึงการประเมินความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มสังคม เพื่อนำมาทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใดๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือทำโครงการ

2. Feasibility Study หมายถึง การประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือก เพื่อนำมาจัดทำเป็นนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใดๆ นิยมประเมินใน 6 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านบริหาร ด้านเทคนิค ด้านสิ่งแวดล้อม

3. Context Evaluation หมายถึง การประเมินบริบทของโครงการ ว่ามีความเหมาะสม ประกอบด้วย ความจำเป็นของโครงการ ความต้องการโครงการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสม ของโครงการต่อกลุ่มเป้าหมายและ ความเหมาะสมต่อพื้นที่ดำเนินโครงการ

4. Input Evaluation หมายถึง การประเมินความพร้อมของสิ่งต่างๆ ที่ถูกนำเข้าร่วม ในโครงการ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ แนวทางจัดการ วัสดุอุปกรณ์

5. Process Evaluation หมายถึง การประเมินการปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน หรือโครงการว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด งานเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน หรือ โครงการที่วางไว้หรือไม่

6. Formative Evaluation หมายถึง การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เมื่อมีการดำเนินการไปได้ ระยะเวลาหนึ่งเพื่อนำผลไปใช้ปรับปรุงแก้ไขโครงการ

7. Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ เพียงใด

8. Summative Evaluation หมายถึง การประเมินผลสรุปของโครงการ หลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการนั้น เพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่า ควรปรับปรุง แก้ไข สานต่อหรือยุติโครงการ

9. Follow-up Study หมายถึง การติดตามผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้ว จะ มีการติดตามผลเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความคงอยู่ ความก้าวหน้า และการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการได้รับ โครงการที่กำหนด

10. Meta Evaluation หมายถึง การประเมินโครงการประเมิน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน

เชาว์ อินโย (2553:15) กล่าวว่า การจำแนกประเภทของการประเมิน โครงการไว้หลายประเภทดังนี้

1. แบ่งตามผู้ประเมินแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1.1 การประเมินโดยผู้ประเมินภายใน (Internal Evaluator Evaluation) การประเมินแบบนี้ผู้ประเมินเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือปฏิบัติงานกับสิ่งที่จะประเมิน ข้อดีก็คือผู้เกี่ยวข้องจะทราบและเข้าใจสิ่งที่ประเมินเป็นอย่างดี ข้อเสียคือเมื่อเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องจึงอาจมีความลำเอียงเกิดขึ้น

1.2 การประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก (External Evaluator Evaluation) การประเมินแบบนี้ผู้ประเมินไม่ได้เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือไม่ได้ปฏิบัติงานกับสิ่งที่จะประเมิน ข้อดีก็คือ มีความเป็นกลางในการประเมิน แต่มีข้อเสียคือ ไม่เข้าใจ ไม่ทราบรายละเอียดของสิ่งที่จะประเมินดีพอและเนื่องจากเป็นบุคคลภายนอกอาจจะไม่ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานประเมิน

2. แบ่งตามมิติการประเมินแบ่งได้ 4 ประเภทดังนี้

2.1 การประเมินตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุปและการประเมินเพื่อการพัฒนา

2.2 การประเมินตามข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณคุณภาพและแบบผสม

2.3 การประเมินตามวิธีการประเมิน ได้แก่ การประเมินเชิงธรรมชาติและเชิงทดลอง

2.4 การประเมินตามจุดเน้นที่ประเมิน ได้แก่ การประเมินกระบวนการผลลัพธ์
ผลกระทบการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนและการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล

พิสนุ ฟองศรี (2553:90-102) กล่าวว่า การแบ่งประเภทการประเมิน โครงการตามเกณฑ์
ช่วงเวลาไว้ดังนี้

1. การประเมินก่อนดำเนินโครงการ ลักษณะของการประเมินก่อนดำเนินโครงการ
เป็นการประเมินก่อนที่โครงการจะดำเนินการ เพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจว่าจะปรับเปลี่ยนดำเนินการ
แบบโครงการนำร่องหรือดำเนินโครงการเต็ม หรือระงับโครงการ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นการ
ประเมินเพื่อศึกษาความเหมาะสมที่จะดำเนินโครงการ มุ่งตรวจสอบความจำเป็น ความเป็นไปได้
ความพร้อมหรือปัจจัยนำเข้า โดยนำข้อมูลมาตัดสินใจวางแผนว่าควรจะดำเนินโครงการหรือไม่
อย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

1.1 ประเมินในขณะที่ยังไม่ดำเนินโครงการ ซึ่งมักจะเป็นการเตรียมดำเนินโครงการ
ครั้งแรกหรือเป็นโครงการที่หยุดไปแล้วระยะหนึ่ง จะเริ่มดำเนินการใหม่อีกในครั้งต่อไป เช่น
โครงการฝึกอบรมอาชีพสตรี ซึ่งยังไม่เคยทำในพื้นที่นั้นๆ หรือโครงการพัฒนาผู้บริหารให้ได้รับวุฒิ
ต่างๆ เมื่อเห็นว่าผู้บริหารเกือบทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว ก็อาจหยุดไปสักระยะหนึ่ง
เมื่อมีผู้บริหารรุ่นใหม่เพิ่มขึ้นก็อาจประเมินว่าควรจะเริ่มโครงการอีกครั้งหรือไม่

1.2 ประเมินเพื่อศึกษาความเหมาะสมของโครงการ โดยเป็นการตรวจสอบว่า
จำเป็นต้องจัดทำโครงการหรือไม่ ถ้าจะทำมีความเป็นไปได้หรือความพร้อมของทรัพยากรหรือปัจจัย
นำเข้าแค่ไหน สิ่งแวดล้อมต่างๆ เอื้อหรือเป็นอุปสรรคหรือไม่อย่างไร

1.3 ประเมินเพื่อหาสารสนเทศในการตัดสินใจวางแผน สารสนเทศที่ได้จากการ
ประเมินก่อนดำเนินโครงการ จะมีประโยชน์ในการตัดสินใจวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรร
ทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสมเพียงพอ อันจะเอื้อต่อความสำเร็จของโครงการถ้าจะนำโครงการไป
ดำเนินการจริง

2. การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ ลักษณะของการประเมินระหว่างดำเนิน
โครงการ เป็นการประเมินในระหว่างที่โครงการดำเนินการอยู่ เพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการโครงการในระยะต่อไปให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด
ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ เป็นการประเมินขณะดำเนินโครงการ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงาน มุ่งนำ
ข้อมูลมาใช้ประกอบ การตัดสินใจปรับปรุงกิจกรรม และตรวจสอบความก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์
ของโครงการ ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

2.1 ประเมินในขณะที่โครงการดำเนินอยู่ ซึ่งอาจเป็นการดำเนินโครงการครั้งแรกหรือเป็นโครงการต่อเนื่อง หรือโครงการประจำแต่ละปีงบประมาณ ตามระยะเวลาเป็นช่วงๆ เช่น โครงการฝึกอบรมเป็นรุ่นๆ ตามหลักสูตรต่างๆ ซึ่งมีแนวโน้มจะดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ โอกาสจะยุติโครงการมีน้อย การประเมินจึงเป็นการประเมินความก้าวหน้า

2.2 ประเมินเพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่ากิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามแผนหรือไม่ ทั้งในระยะเวลางบประมาณ เป้าหมาย ปัญหาต่างๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานในระยะหรือช่วงต่อไป

2.3 ประเมินเพื่อหาสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ สารสนเทศที่ได้จากกระบวนการดำเนินงานจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานเองและส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้ เช่น รายละเอียดต่างๆ ของโครงการ ความพร้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เป็นต้น

2.4 ประเมินเพื่อเน้นตรวจสอบความก้าวหน้าของผลการดำเนินโครงการ นอกจากประเมินตามข้อ 2 แล้ว จะมีการตรวจสอบถึงผลที่ได้ว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร โดยอาจตรวจสอบทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อปรับการดำเนินงานให้เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการ

3. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ ลักษณะของการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นการประเมินหลังจากโครงการสิ้นสุดแล้ว เพื่อศึกษาผลการดำเนินโครงการว่ามีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ หรือผลทั้งทางตรง ทางอ้อมอย่างไร สารสนเทศที่ได้จึงเน้นใช้ตัดสินใจ เลิก หยุด หรือดำเนินการต่ออย่างเนื่อง หรือดำเนินการใหม่ในโอกาสต่อไป ลักษณะสำคัญของการประเมินผลโครงการมีสาระโดยสรุปดังนี้

3.1 ประเมินเมื่อโครงการสิ้นสุด ซึ่งอาจเป็นสิ้นสุดโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด หรือสิ้นสุดระยะช่วงต่อตามปีงบประมาณ เช่น โครงการติดตามการทำงานของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแต่ละปีงบประมาณ หรือโครงการพัฒนาศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการให้ทุนนักศึกษาเข้าศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 ประเมินเพื่อมุ่งศึกษาผลการดำเนินงาน โครงการ ซึ่งจะตรวจสอบผลต่างๆ ที่ได้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่ มีผลลัพธ์ มีผลกระทบทั้งทางบวกทางลบอย่างไร มีประสิทธิภาพหรือความคุ้มค่าเพียงใด เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ

3.3 ประเมินเพื่อตัดสินใจอนาคตโครงการ โดยพิจารณาว่าจะเลิก หยุด ดำเนินการโครงการต่อไปหรือขยายโครงการ สารสนเทศที่ได้จากการสรุปจะนำมาประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องว่าจะเลิก หยุดไว้ชั่วคราว ดำเนินการต่อโดยอาจปรับ ลด เพิ่ม ขยาย ฯลฯ โครงการ

6. Monitoring Evaluation หมายถึง การติดตามกำกับ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553:117) กล่าวว่า การแบ่งรูปแบบการประเมินตามแนวปรัชญาประโยชน์นิยม (Utilitarian Evaluation) กับปรัชญาสหัชญาณและพหุนิยม (Intuitionist Pluralist Evaluation) ดังนี้

1. การประเมินตามวัตถุประสงค์ เป็นการประเมินที่เน้นว่าการดำเนินงาน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ระบบสารสนเทศที่ได้จากการประเมินนี้สามารถ ช่วยในการปรับปรุงวัตถุประสงค์ ปรับปรุงกิจกรรมหรือ ปรับปรุงกระบวนการประเมินผล

2. การประเมินเพื่อการจัดการ เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการ โครงการหรือโปรแกรมต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยสารสนเทศเพื่อช่วยในการตัดสินใจเพื่อการจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินรูปแบบ นี้เป็นการมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริหาร

3. การประเมินโดยเน้นทฤษฎี แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือการประเมิน โดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม ซึ่ง ประกอบด้วยแบบพื้นฐาน 6 รูปแบบคือ การประเมินการกระทำตามปทัสถาน การประเมินบริบทแวดล้อมตามปทัสถาน การประเมินผลลัพธ์ตามปทัสถาน การประเมินผลกระทบ การประเมินกลไกสอดแทรก และการประเมิน สรุปนัยทั่วไปและแบบประกอบแต่ง

4. การประเมินตนเอง เป็นการประเมินที่เชื่อว่าผู้ประเมินสามารถฝึกฝนมีความเป็นกลางที่จะสามารถใช้ปัญญาพิจารณาการตรวจสอบ เพื่อค้นหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข โดยยึดหลัก 3 ประการคือ การมีจิตสำนึกในการศึกษา ต้องการพัฒนาตนเอง มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาความจริง ความถูกต้องและความดีงาม และ เห็นว่าประสบการณ์ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้

5. การประเมินผลิตภัณฑ์ เป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา ผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเอกสารตำราหลักสูตรและอื่นๆ ธรรมชาติของการประเมินผลิตภัณฑ์ เป็นการ ประเมินแบบรวมสรุป ประเด็นสำคัญคือ เกณฑ์ที่ใช้ประเมินตรงที่ผู้บริโภคคาดหวังหรือไม่ การประเมินที่เชื่อว่าผู้ ประเมินสามารถฝึกฝน มีความเป็นกลางที่จะสามารถใช้ปัญญาพิจารณาการตรวจสอบ เพื่อค้นหาวิธีการปรับปรุง แก้ไขโดยยึดหลัก 3 ประการคือ การมีจิตสำนึกในการศึกษา ต้องการพัฒนาตนเอง มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาความจริง ความถูกต้องและความดีงาม และเห็นว่า ประสบการณ์ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้

รัตน์ะ บัวสนธ์ (2554:105-145) กล่าวว่า การประเมิน โครงการที่เป็นแนวใหม่ที่เด่นๆ ได้แก่

1. การประเมินแบบตอบสนอง (Responsive Evaluation)
2. การประเมินแบบผสมผสาน (Mixed-approach of Evaluation)
3. การ ประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินแบบมีส่วนร่วม (Stakeholders Base and Participatory Evaluation)

4. การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Evaluation)
5. การประเมินแบบสร้างสรรค์ (Constructivist Evaluation)
6. การประเมินอภิमान (Meta Evaluation)

อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2556 :1) กล่าวว่า การจำแนกการประเมินโครงการออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินโครงการก่อนดำเนินการ (Preliminary Evaluation) คือการศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ก่อนที่เริ่มดำเนินโครงการใดๆ โดยอาจทำการศึกษาถึงประสิทธิภาพของปัจจัยป้อนความเหมาะสมของกระบวนการที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ ปัญหาและอุปสรรค ความเสี่ยงของโครงการ ตลอดจนผลลัพธ์หรือประสิทธิผลที่คาดว่าจะได้รับในขณะเดียวกันก็อาจ จะศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ เช่น การประเมินผลกระทบด้านสังคม (Social Impact Assessment : SIA) การประเมินผลกระทบด้านนิเวศ (Ecological Impact Assessment : EIA) การประเมินผลกระทบด้านการเมือง (Political Impact Assessment : PIA) การประเมินผลกระทบด้านเทคโนโลยี (Technological Impact Assessment : TIA) การประเมินผลกระทบด้านประชากร (Population Impact Assessment : PIA) การประเมินผลกระทบด้านนโยบาย (Policy Impact Assessment : POIA) และการประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Impact Assessment) การประเมินโครงการก่อนดำเนินการนี้มีประโยชน์สำหรับนักลงทุนเพื่อศึกษาว่าก่อนลงมือโครงการใดๆ นั้นจะเกิดความคุ้มค่าแก่การลงทุน (Cost Effectiveness) หรือจะเกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมทั้งด้านสังคมเศรษฐกิจ การเมือง ประชากร เทคโนโลยีและระดับนโยบายหรือไม่ หากได้ทำการศึกษารอบคอบแล้วอาจจะได้ผลคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะได้เกิดประโยชน์หรือโทษอย่างไร ปัญหาอุปสรรคเป็นอย่างไร เพื่อผู้เป็นเจ้าของโครงการจะได้ตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะเลิกล้มโครงการหรือปรับปรุงองค์ประกอบและกระบวนการบริหารจัดการโครงการเพียงใด เพื่อให้เกิดผลดี

2. การประเมินผลระหว่างดำเนินโครงการ อาจจะจำแนกเป็นในห้วงเวลาเริ่มต้นโครงการ (Inception Study) และระหว่างดำเนินโครงการที่ผ่านพ้นช่วงแรกไปแล้ว (Formative Evaluation) ผลที่ได้จากการประเมินดังกล่าวนี้จะช่วยปรับปรุงทั้งปัจจัยป้อน กระบวนการบริหารจัดการ และแม้แต่วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการให้เป็นไปตามความเหมาะสม ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีชื่อเรียกการประเมินแบบนี้อีก เช่น การประเมินความก้าวหน้า (Progress Evaluation) และการประเมินการดำเนินการ (Implementation Evaluation) เป็นต้น ในการดำเนินโครงการด้านการท่องเที่ยวและการศึกษาอาจใช้วิธีการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ เพื่อทบทวน

แผนและปรับแผนของโครงการปรับตารางการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์ การตลาด การส่งเสริมการขายและปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงของโครงการ เป็นต้น

3. การประเมินผลรวมสรูป (Summative Evaluation) มักใช้หลังสิ้นสุดโครงการใหม่ๆ เพื่อค้นหาประสิทธิผลของการดำเนินโครงการว่าบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร หรือ ทบทวนกระบวนการบริหารจัดการว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวประการใด การประเมินผลประเภทรวมสรูปอาจมองในมิติของโครงการระยะยาวออกเป็นช่วงโครงการ (Phase) การประเมินลักษณะนี้มองได้เป็น 2 ประเภท คือ เป็นทั้งการประเมินรวมสรูปของแต่ละช่วงโครงการ (Summative Evaluation of Each Phase) หรืออาจมองการประเมินของแต่ละช่วงโครงการ เป็นการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative) ของโครงการระยะยาวทั้งหมดก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้อ่านหรือเจ้าของโครงการ

4. การประเมินผลกระทบของโครงการ เป็นการตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละโครงการและภาพรวมของผลกระทบทั้งหลายๆ ชนิด เช่น ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ประชากร และด้านนโยบาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการประเมินผลกระทบนั้นว่าต้องการเน้นด้านใดเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามผู้รับผิดชอบโครงการจำเป็นต้องศึกษาดูว่าในเชิงนิเวศศาสตร์แล้วจะต้องมีการประเมินผลกระทบด้านใดบ้าง

อนันต์ นามทรงตัน (2557:3-4) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของการประเมินโครงการ นักวิชาการด้านการประเมิน ได้แบ่งไว้หลายลักษณะตามความเหมาะสมของแต่ละโครงการ เมื่อพิจารณาประเภทของการประเมิน มีผู้แบ่งไว้อย่างหลากหลายในเชิงทฤษฎีเห็นว่า การประเมินโครงการทางการศึกษานั้นควรพิจารณาใช้แนวทางการแบ่งตามวัตถุประสงค์การประเมิน 2 ประเภท คือ

1. การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างดำเนินงาน เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าของโครงการว่าจำเป็นต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือ พัฒนาส่วนใดให้เกิดความเหมาะสม มีประสิทธิภาพเพียงใด ก่อนที่จะดำเนินการขั้นต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานโครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์โดยภาพรวมอย่างคุ้มค่าที่สุด

2. การประเมินผลสรูป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการแล้ว เพื่อพิจารณาตัดสินว่ามีความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ มากน้อยเพียงใด อย่างไร และหากจะดำเนินโครงการต่อไปอีกจะเกิดผลอย่างไร มีความเสี่ยงหรือคุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่เพียงใด

สรุปได้ว่า ประเภทของการประเมินโครงการมีหลายประเภท มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามแต่ว่าจะใช้หลักเกณฑ์ใดในการแบ่งประเภท เช่น แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ แบ่งตามระยะเวลาที่ทำการประเมินโครงการ แบ่งตามมิติการประเมินหรือแบ่งตามผู้ประเมิน เป็นต้น

การออกแบบการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ จำเป็นต้องมีการวางแผนวิธีการประเมินที่ถูกต้อง การออกแบบการประเมินที่เหมาะสมจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการออกแบบการประเมินโครงการไว้ดังนี้

ชัยฤทธิ์ ศีลาเดช (2550:21-23) กล่าวว่า การประเมินภายหลังโครงการสิ้นสุด (Formal Evaluation) ก็คือการวางแผนงานวิจัยอย่างหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องทำอย่างมีระบบและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน และสามารถออกแบบการประเมินได้หลายรูปแบบแตกต่างกัน ดังนี้

1. การประเมินเชิงทดลอง (Experiment) เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดที่จะให้ผลของโครงการมีน้ำหนักและเชื่อถือได้ เนื่องจากเป็นการออกแบบการประเมินที่มีกลุ่มทดลอง (Experimental Group) และกลุ่มควบคุม (Controlled Group) โดยกลุ่มควบคุมนี้เป็นกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มทดลองมากที่สุด (Equivalent Group) เพื่อที่จะควบคุมปัจจัยแทรกซ้อนต่างๆ ที่อาจมีผลที่ทำให้งานหรือโครงการนั้นได้สมบูรณ์ ในการออกแบบโครงการเพื่อประเมินเชิงทดลองนั้นสามารถแบ่งย่อยออกได้ดังนี้

1.1 การออกแบบโครงการที่ผู้ทำโครงการไม่ทราบกลุ่มใดเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มใดเป็นกลุ่มควบคุม (Blind Experiment)

1.2 การออกแบบโครงการที่ทั้งผู้ทำโครงการและกลุ่มเป้าหมายไม่ทราบว่าตนเองอยู่กลุ่มใดเช่นกัน (Double Blind Experiment) การออกแบบโครงการเพื่อการประเมินวิธีนี้เหมาะสมกับการทดลองด้านคลินิก เช่น การทดสอบประสิทธิภาพของการรักษาพยาบาลด้วยยา หรือวิธีการรักษาแบบใดแบบหนึ่ง

2. การออกแบบการประเมินกึ่งทดลอง (Quasi Experiment) เป็นการประเมินโครงการที่ใช้กันเป็นประจำ เนื่องจากส่วนใหญ่งานที่ทำนั้นเป็นงานที่ทำกันมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ทำให้ไม่สามารถเลือกรูปแบบของโครงการที่ถูกต้องได้ กรณีนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะของการทดลองเชิงสำรวจ การแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมจะไม่ชัดเจน กลุ่มควบคุมบ่อยครั้งเป็นกลุ่มที่อาจมีคุณสมบัติไม่คล้ายคลึงกับกลุ่มทดลองทุกประการ (Non Equivalent Group) อย่างไรก็ตามการประเมินด้วยวิธีนี้สามารถอธิบายเหตุและผลของโครงการได้น้อยกว่าการประเมินแบบทดลอง

3. การออกแบบการประเมินแบบมีเงื่อนไขเวลา (Time Series) ได้แก่ การออกแบบการประเมินตามระยะเวลาห่างกัน เท่ากัน เป็นระยะที่เรียกว่าการทดสอบก่อนดำเนินการ (Pre Test) และการทดสอบหลังดำเนินการ (Post Test) นอกจากนี้บาง โครงการที่มีระยะเวลายาว เช่น 12-18 เดือนขึ้นไป บางครั้งจำเป็นต้องมีการทดสอบระหว่างดำเนินการ (Mid Test) ด้วย ซึ่งในการประเมินนี้จำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้เป็นตัวเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงภายหลังทำโครงการและแบบทดสอบเพื่อใช้ในการประเมินจำเป็นต้องครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการทั้งหมด เช่น การวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้าโครงการจำเป็นต้องทำการประเมินเป็นระยะจนกว่าจะสิ้นสุดโครงการ เป็นต้น

4. การออกแบบการประเมินแบบการทดลองเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Experiment) เป็นการออกแบบเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแผนงานหรือโครงการต่างๆ ที่ต้องการผลสำเร็จเหมือนกันหรือทดสอบว่าโครงการที่ใช้นั้นทำกลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในโครงการนั้นมากน้อยเท่าไร เช่น สามารถลดความถี่ของการมาพบแพทย์ของกลุ่มที่ทำการทดลองได้มากกว่ากลุ่มที่ได้ทดลองมากน้อยเท่าไร เป็นต้น

5. การออกแบบการประเมินแบบสำรวจ (Survey) เป็นการออกแบบการประเมินที่เหมาะสม ในการวัดความคิดเห็นทัศนคติและความเชื่อ ไม่ว่าจะใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์ เช่น การเปรียบเทียบความคาดหวังของการรับบริการกับความรู้สึกละหลังมารับบริการแล้ว เป็นต้น

6. การออกแบบการประเมินแบบกรณีตัวอย่าง (Case Study) เป็นการประเมินที่มีเป้าหมายเจาะจงที่ตัวบุคคล กลุ่มของคนหรือแม้แต่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เป็นต้น ลักษณะการประเมินเช่นนี้จะเป็นการประเมินในเชิงลึกไปในรายละเอียด ซึ่งในบางครั้งอาจใช้เป็นข้อโต้แย้งกับสมมติฐานที่ใช้ได้กับจำนวนโครงการหรือแผนงานที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก

7. การออกแบบการประเมินแบบการมีส่วนร่วม (Living-in Design) เป็นการประเมินที่ผู้ประเมินเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตประจำวันกับกลุ่มผู้ทดลอง เช่น การประเมินเครื่องมือที่ใช้กับคนพิการทางสมอง หรือคนพิการด้านต่างๆ ผู้ทำโครงการจำเป็นต้องรู้จักวิถีชีวิตของคนเหล่านั้น ดำเนินอยู่เพื่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานการดำรงชีวิตที่แท้จริงของคนเหล่านั้น เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามที่ต้องการ

อนันต์ นามทองตัน (2557:6-7) กล่าวว่า ในการออกแบบการประเมินโครงการทางการศึกษา เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาโครงการ จะต้องออกแบบการประเมินอย่างเป็นระบบและครอบคลุมวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตามสภาพความเป็นจริงอย่างรอบด้านหรือเรียกว่า การประเมินแท้จริง (True Evaluation) ซึ่งโดยปกติการออกแบบการประเมินจะมีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การประเมินเทียม (Pseudo Evaluation) เป็นวิธีการประเมิน โดยที่นำเสนอแต่สิ่งดีๆ แต่ปกปิดสิ่งที่ไม่ดีไว้ ไม่นำเสนอเพื่อหวังผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. การประเมินเชิงกึ่งประเมิน (Quasi Evaluation) เป็นการประเมินเฉพาะในสิ่งที่ผู้ประเมินสนใจเท่านั้น ทำให้ไม่ครอบคลุมโครงการทั้งหมดจึงได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนรอบด้าน

3. การประเมินแท้จริง (True Evaluation) เป็นการประเมินแบบรอบด้านอย่างมีคุณค่า จากกิจกรรมต่างๆ ของโครงการมีขั้นตอนที่เป็นระบบ ตรงสภาพความเป็นจริง ตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศอย่างถูกต้องน่าเชื่อถือ จึงทำให้ได้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจและการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การออกแบบการประเมินโครงการ สรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) การออกแบบการประเมินโครงการเป็นการกำหนดรูปแบบ ขอบเขตและแนวทางการประเมิน เพื่อให้ได้คำตอบหรือข้อมูลในการประเมินตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ประกอบด้วย การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง การออกแบบ การวัดตัวแปร และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล 2) การวางแผนการประเมินโครงการ เริ่มด้วยการวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน เลือกรูปแบบการประเมินให้เหมาะสม กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน กำหนดแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เลือกใช้เครื่องมือ เทคนิควิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และ 3) โครงการประเมินเป็นแผนปฏิบัติการในการประเมินโครงการที่แสดงกรอบแนวคิดและแนวทางในการประเมินที่ผู้ประเมินได้จัดทำไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประเมินได้แนวทางการประเมินที่เป็นระบบ ชัดเจนและมีความมั่นใจ ในการดำเนินการประเมินโครงการ ในการจัดทำโครงการประเมิน ผู้ประเมินจะต้องศึกษาวิเคราะห์โครงการแล้ว เรียบเรียงสาระสำคัญตามองค์ประกอบของโครงการ ประเมินให้ครบถ้วน

รูปแบบของการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินโครงการ เป็นกรอบแนวคิดหรือแบบแผนที่เป็นระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ควรประเมิน ขั้นตอนและวิธีการประเมิน รูปแบบการประเมินจะช่วยชี้แนวทางในการประเมินซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินโครงการไว้ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2550:49-50) กล่าวว่า รูปแบบการประเมินโครงการ คือ กรอบความคิดหรือแบบแผนในการประเมินที่แสดงให้เห็นถึงรายการที่ควรประเมิน หรือกระบวนการของการประเมิน ในการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น เราควรพิจารณาประเมินในเรื่องใดบ้าง ในขณะที่เดียวกันบางรูปแบบอาจจะมีการเสนอแนะด้วยว่า ในการประเมินแต่ละรายการ แต่ละเรื่อง ควรพิจารณา หรือตรวจสอบอย่างไร ซึ่งเป็นลักษณะการเสนอแนะวิธีการ โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลัก โดยดูว่าผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ ไทเลอร์ (Tyler) ครอนบาค (Cronbach) และเคริกแพตทริก (Kirkpatrick)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ สเตค (Stake), สคริฟเวน (Scriven) และโพรวัส (Provus)

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ เวลช์ (Welch) สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และ อัลคิน (Alkin)

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556:31-34) กล่าวว่า การประเมินโครงการที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการและวิธีการของโครงการ การศึกษาที่นำไปใช้ในการประเมินผลโครงการต่างๆ สรุปไว้ดังนี้

1. กลุ่มมุ่งเปรียบเทียบผลที่ได้รับกับวัตถุประสงค์ (Objective based Model)

1.1 รูปแบบการประเมิน Goal Attainment Model ของ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) ที่เน้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วประเมินความสำเร็จของวัตถุประสงค์ ถือว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่ ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่าตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น เช่น มุ่งเน้นที่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่มาจากการเรียนการสอนของโรงเรียนมี 5 ชั้นตอน คือ

- 1.1.1 กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
- 1.1.2 กำหนดเนื้อหาและสถานการณ์
- 1.1.3 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ตามวัตถุประสงค์
- 1.1.4 สอนด้วยเทคนิควิธีที่เหมาะสม
- 1.1.5 ผลที่ได้ไปปรับปรุงการเรียนการสอน

1.2 รูปแบบการประเมิน Goal and Side Attainment Model ของ ลี เจ ครอนบาค (Lee J. Cronbach) เน้นการประเมินเพื่อสร้างสารสนเทศในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงการบริหารจัดการ การปรับปรุงรายวิชา และปรับปรุงตัวนักเรียน มี 5 ชั้นตอน คือ

- 1.2.1 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเหมือน Tyler

1.2.2 ประเมินกระบวนการเรียนการสอน

1.2.3 ประเมินศักยภาพของผู้เรียน

1.2.4 ประเมินทัศนคติ

1.2.5 การติดตามผลหลังเรียนรู้

2. กลุ่มมุ่งตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน (Judgmental Evaluation Model)

2.1 รูปแบบการประเมิน Formative & Summative ของ ไมเคิลสคริฟเวน (Michael Scriven) เน้นการประเมินเพื่อการรวบรวมข้อมูลการตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบการประเมิน เป้าหมายสำคัญของการประเมิน คือ การตัดสินคุณค่าของโครงการที่มีการประเมิน 2 แบบ คือ

2.1.1 การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น

2.1.2 การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินในคุณค่าของโครงการ ตลอดจนค้นหาสิ่งที่ดีของโครงการเพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงกันต่อไป

2.2 รูปแบบการประเมิน Evaluation of Ongoing Programs in the Public School System ของ เมลคอล์ม เอ็ม โพรวิด (Melcolm M. Provus) เน้นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติตามมาตรฐานเพื่อเป็นการค้นหาความไม่สอดคล้องกัน 5 ชนิด ที่สามารถศึกษาได้จากการใช้แผนงาน คือความไม่สอดคล้องที่ไม่สัมพันธ์กับขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การออกแบบโครงการ

ขั้นที่ 2 การเตรียมปัจจัยนำเข้า

ขั้นที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 4 ผลผลิตที่เกิดจากโครงการ

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและกำไร

รูปแบบนี้การประเมินต้องทำโดยผู้ประเมินคนหนึ่งที่ไดวางมาตรฐานตามความคาดหวังของโครงการเอาไว้ ต่อจากนั้นการประเมินต้องดำเนินไปโดยการหาข้อมูลใหม่และทำการตัดสินใจโดยใช้มาตรฐานที่วางไว้เป็นเกณฑ์ นับเป็นรูปแบบที่ช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในทุกขั้นตอนของการประเมินและตลอดโครงการอย่างต่อเนื่อง

3. กลุ่มมุ่งผลิตสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision-oriented Evaluation Model)

3.1 รูปแบบการประเมิน Center for the Study of Evaluation Approach ของ มาร์วิน ซี อัลคิน (Marvin C. Alkin) เน้นการประเมินเพื่อการตัดสินใจและเป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตของ

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสาร การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานในโครงการ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

- 3.1.1 การประเมินสภาพของระบบที่เป็นอยู่
- 3.1.2 การประเมินเพื่อการวางแผน
- 3.1.3 การประเมินเพื่อการดำเนินงาน
- 3.1.4 การประเมินเพื่อปรับปรุง
- 3.1.5 การประเมินเพื่อการยอมรับผลของโครงการ

3.2 รูปแบบการประเมินโครงการแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของ สตีฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) เน้นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องโดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การให้สารสนเทศที่สำคัญเพื่อการตัดสินใจ คำว่า CIPP เป็นคำย่อมาจากคำว่า Context, Input, Process และ Product การประเมินเป็นกระบวนการของการบรรยาย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งมุ่งประเมิน 4 ด้าน คือ

3.2.1 การประเมินสิ่งแวดล้อม (Context Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนทั้งหมด รวมทั้งเรื่องของความมุ่งหมาย ปัญหาและอุปสรรค ข้อดีและข้อจำกัด จุดเด่น จุดอ่อนและสิ่งแวดล้อมของโครงการ

3.2.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้าง สมรรถนะและแนวทางดำเนินโครงการ จึงมุ่งประเมินเกี่ยวกับบุคคลงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ ของโครงการ

3.2.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ช่วยให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ

3.2.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ช่วยวัดและพิจารณาการตัดสินใจเกี่ยวกับการทบทวน การชะลอ ขยายโครงการ ปรับปรุงแก้ไขหรือยุติการดำเนินการ

3.3 รูปแบบการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) เน้นการวิเคราะห์ถึงผลที่ได้จากโครงการ และพยายามหาความเกี่ยวข้องของรูปแบบของแผนงานที่วางไว้ในโครงการกับตัวบ่งชี้ต่างๆ ข้อมูลต่างๆ และผลที่จะเกิดจากโครงการต้องวัดในเชิงปริมาณและสาเหตุที่เป็นเรื่องของเหตุและผลได้ รูปแบบนี้ได้นำแนวคิดและเทคนิคของการวางแผนการจัดการให้สอดคล้องกับการกำหนดงบประมาณที่เรียกว่า PPBS (Planning Programming and Budgeting System) เพื่อการสร้าง

ผลผลิตสูงสุด โดยมีความเชื่อที่ว่า ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) มีความสัมพันธ์กันในลักษณะฟังก์ชันการผลิตที่สม่ำเสมอและมั่นคง สามารถวัดผลในเชิงปริมาณได้ การประเมินนิยมใช้การทดลองมีการออกแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อหาข้อสรุปเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยเบื้องต้นและผลผลิต พร้อมทั้งสรุปผลเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพกับโครงการอื่นๆ โดยใช้เกณฑ์การสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยที่สุด มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) เป็นการประเมินว่า ปัจจัยที่ต้องการมีอะไรบ้าง พอเพียงหรือไม่ ภายใต้ปัจจัยนี้มีทางเลือกใด หรือโปรแกรมใดที่เราควรดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุ อุปกรณ์ จะช่วยให้ผู้ดำเนินโครงการเลือกแผนจัดโปรแกรมได้อย่างเหมาะสม

3.3.2 การประเมินกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินว่า ได้นำโครงการไปปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินกระบวนการสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ 1) มีการประเมินก่อนการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งอาจได้เสนอแนะให้ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติได้ และ 2) คือ การประเมินกระบวนการขณะปฏิบัติอยู่ โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของโครงการในที่สุด

3.3.3 การประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome)

1) การประเมินผลผลิต (Output) เป็นการประเมินผลผลิตที่ได้ออกมาว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ทั้งในรูปสิ่งของหรือบริการที่เป็นรูปธรรมหรือรับรู้ได้ โดยปกติแล้วแสดงให้เห็นผลใน 4 ลักษณะ คือ ปริมาณงานที่ทำสำเร็จ คุณภาพของผลผลิต เวลาที่ดำเนินการและงบประมาณที่ใช้ ซึ่งอาจทำได้ทันทีที่โครงการสิ้นสุดลง

2) การประเมินผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลระยะยาว ซึ่งเกิดเป็นผลจุดมุ่งหมายปลายทางหรือผลต่อเนื่องจากผลกระทบ และเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้ง่ายหรือเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก เป็นผลที่เกิดขึ้นในลักษณะขยายต่อจากการเกิดผลผลิตของโครงการ โดยการประเมินผลลัพธ์ของโครงการนั้นมักขึ้นอยู่กับ (1) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในแต่ละโครงการ (2) ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง และ (3) ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย

3.4 รูปแบบการประเมินของ โรเบิร์ต อี สเตค (Robert E. Stake) เป็นรูปแบบหนึ่ง ที่นักประเมินนำมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในการประเมินโครงการ โครงสร้างของรูปแบบการประเมินใช้ชื่อว่า รูปแบบการประเมิน เคาร์ทิแนนซ์ (Countenance Model) ซึ่งจำแนกข้อมูลการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ เมตริกบรรยาย (Description Matrix) และเมตริกตัดสินคุณค่า (Judgment

Matrix) ซึ่งจำแนกสิ่งที่จะต้องพิจารณาออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) 2) การปฏิบัติ (Transaction) และ 3) ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน (Outcome)

ในการเก็บข้อมูลผู้ประเมินจะต้องเก็บข้อมูล แบ่งแยกเป็น 2 ส่วน คือ

1. เมตริกบรรยาย (Description Matrix)

1.1 ความคาดหวังหรือแผนงาน (Intents) หมายถึง สิ่งที่เราคาดหวังไว้จำแนกเป็น ความคาดหวัง 1) สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) 2) การปฏิบัติ (Transaction) และ 3) ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน (Outcome)

1.2 สิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Observations) หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นจริง จำแนกเป็น สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับ 1) สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) 2) การปฏิบัติ (Transaction) และ 3) ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน (Outcome)

2. เมตริกตัดสินคุณค่า (Judgment Matrix)

2.1 มาตรฐาน (Standards) หมายถึง แนวทางการดำเนินงานคุณลักษณะที่ควรจะมี หรือควรจะได้รับว่ามีคุณภาพในระดับใด

2.2 การตัดสินใจ (Judgment) หมายถึง การนำเสนอสารสนเทศจากการเปรียบเทียบมาพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน

3.5 รูปแบบการประเมินของ โด널ด์ แอล เคริกแพตทริก (Donald L. Kirkpatrick) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลการอบรม โดยเน้นให้มีการประเมินผลหลังจากฝึกอบรม เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมปกติที่เกิดขึ้นในทุกโครงการก็ว่าได้ และในการประเมินผลโครงการฝึกอบรม จะประเมินประสิทธิผล 4 ลักษณะ คือ

3.5.1 ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการตรวจสอบความรู้สึก หรือความพอใจของผู้เข้ารับการอบรม

3.5.2 ประเมินการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียน โดยตรวจสอบให้ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude)

3.5.3 ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังอบรม (Behavior Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่

3.5.4 ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (Results Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผลจากการอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กรหรือเกิดผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กรดีขึ้นหรือมีคุณภาพขึ้นหรือไม่

สรุปได้ว่า รูปแบบการประเมินโครงการมีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบก็มีข้อดี และข้อจำกัดอยู่ในตัวเอง ดังนั้นในการประเมินโครงการผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินควรจะได้มีการคัดเลือก หรือพัฒนารูปแบบการประเมินที่เหมาะสมสำหรับการประเมิน โครงการที่ตนเองรับผิดชอบ ให้สอดคล้องตรงกับลักษณะ บริบทและประเภทของโครงการอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะเหตุว่าความจริง เกี่ยวกับแบบจำลองหรือรูปแบบ (Model) การประเมินโครงการก็คือ ไม่มีรูปแบบการประเมิน โครงการใดที่ใช้ได้ดีและเหมาะสมหรือสามารถนำไปใช้ประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพกับ ทุกโครงการนั่นเอง

รูปแบบการประเมินโครงการของมาร์วิน ซี. อัลคิน (Marvin C. Alkin)

มาร์วิน ซี. อัลคิน (Marvin C. Alkin, 1972) ได้เสนอรูปแบบการประเมินเรียกว่า CSE (Center for the study of Evaluation Approach) จุดเน้นของการประเมินตามแนวคิดของมาร์วิน ซี. อัลคิน คือ การประเมินเพื่อการตัดสินใจ มาร์วิน ซี. อัลคิน ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสาร ที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับ ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโครงการ

จากความหมายของการประเมินตามความคิดของมาร์วิน ซี. อัลคิน นั้น การประเมิน จะประกอบด้วย การจัดหาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจในการประเมิน จำเป็นต้องประเมินในเรื่องต่างๆ 5 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินระบบของโครงการ (System Assessment) เป็นการอธิบายหรือพรรณนา สภาพของระบบเพื่อเปรียบเทียบสภาพที่แท้จริงและความคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้น การประเมินระบบ จะช่วยให้เราสามารถกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม สิ่งที่จะต้องศึกษาได้แก่ ความ ต้องการของประชาชน ชุมชนและสังคมที่มีต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน สำหรับการประเมินระบบแต่ละ ส่วนจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ กัน

2. การประเมินเพื่อวางแผนโครงการ (Program Planning) เป็นการประเมินก่อนที่จะมีการ ดำเนินโครงการเพื่อหาข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการตัดสินใจ พิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมของ โครงการ นักประเมินต้องหาข้อมูลที่แสดงความคาดหวังที่จะบรรลุเป้าหมาย พร้อมกับประเมินผล ที่จะได้รับการใช้วิธีดำเนินการต่างๆ ด้วย เพื่อให้สามารถเห็นข้อเปรียบเทียบในการหาทางเลือก ที่เหมาะสม โดยใช้วิธีที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของปัญหา โดยทั่วไปจะใช้การประเมินจาก เกณฑ์ภายนอก และการประเมินจากเกณฑ์ภายใน

3. การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนิน โครงการ (Program Implementation) เป็นการประเมินขณะที่โครงการกำลังดำเนินงาน เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินของโครงการนั้นได้เป็นไปตามขั้นตอนต่างๆ ที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ ผลที่เกิดมีความสอดคล้องกับสิ่งที่วางแผนไว้หรือคาดหวังไว้เพียงใด

4. การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อมูลที่น่าสนใจในการดำเนินโครงการให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และมีผลที่ไม่คาดคิดมาก่อนเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ ดังนั้น นักประเมินจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในทุกๆ ด้านของโครงการตลอดจนผลกระทบของโครงการที่มีต่อโครงการอื่น เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงโครงการต่อไป

5. การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (Program Certification) ขั้นตอนนี้ นักประเมินต้องหาข้อมูลข่าวสาร รายงานต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อใช้ข้อมูลในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของโครงการ และศักยภาพในการสรุปอ้างอิงไปสู่สถานการณ์อื่นๆ หรือนำไปใช้กับโครงการในสถานการณ์อื่นๆ ได้กว้างขวางเพียงใด ในขั้นนี้ข้อมูลที่ได้นักประเมินจะทำให้ผู้บริหารได้ตัดสินใจว่า ควรจะดำเนินการกับโครงการในลักษณะใด อาจจะยกเลิกหรือปรับปรุงใหม่ หรืออาจจะขยายโครงการออกไปอีก เป็นต้น

การประเมิน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียน เชียงแสนวิทยาคม ครั้งนี้ผู้ประเมินได้ใช้รูปแบบการประเมินของมาร์วิน ซี. อัลคิน (Marvin C Alkin) มาใช้เพราะเป็นแบบที่เป็นการประเมินทั้งระบบ ซึ่งมีข้อดีหลายประการ เช่น

1. จะเน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น

2. สามารถนำข้อมูลจากการประเมินมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งดำเนินการติดต่อกันมาในช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นการประเมินตั้งแต่ระบบจนถึงการประเมินเพื่อยอมรับโครงการ

3. เป็นรูปแบบที่มีลักษณะการใช้ข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการต่าง ๆ ต่อเนื่องกัน และเป็นวัฏจักรครบวงจร ผลจากการประเมินมีประโยชน์สำหรับผู้มีหน้าที่ตัดสินใจ

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการจัดใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพสำหรับสนองความต้องการของมนุษย์ให้ยาวนานที่สุด นอกจากนี้ การประเมินสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ยังมีประโยชน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ให้มีคุณภาพสำหรับการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี นักวางแผนจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญหลาย ๆ สาขามาร่วมกันให้ความเห็น

ความหมายของสภาพแวดล้อม

วินัย วิระวัฒนานนท์ (2547:1) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมคือสิ่งที่อยู่โดยรอบหรือการปะปนกันของสภาพภายนอกและภายในที่มีผลกระทบต่อชีวิตสิ่งที่อยู่โดยรอบที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตทั่ว ๆ ไป แต่มนุษย์นั้นสิ่งที่อยู่ภายนอกที่มีผลกระทบต่อชีวิต มิใช่เพียงสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ ก็มีผลผูกพันความรู้สึกนึกคิดและกิจกรรมของมนุษย์ จึงรวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคมเข้าไปด้วย

วราพร ศรีสุพรรณ (2549:65-66) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมศึกษา คือ “กระบวนการทางการศึกษาที่จะทำให้คนเรารู้จักธรรมชาติและรู้จักบทบาทและฐานะของตนเองที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ กับอยู่ในสังคมทั้งระดับท้องถิ่น ประเทศและโลกอย่างปกติสุข”

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ (2550:3) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่รอบๆตัวเรา ประเภทสิ่งแวดล้อมสามารถจำแนกได้ 2 ประเภทคือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และอีกประเภทคือสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

สุดารัตน์ ไชยเลิศ (2553:19) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมหมายถึงสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งมีทั้งสิ่งที่จับต้องได้และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น โดยรวมถึงศาสนาประเพณี และวัฒนธรรม อีกด้วย

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่รอบตัวเรา ได้แก่ สิ่งที่มีชีวิตและที่ไม่มีชีวิต และรวมทั้งที่เป็นรูปธรรม คือสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้และเป็นนามธรรม คือสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

ความสำคัญสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545:6-11) ได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับคุณภาพนักเรียนและโรงเรียนที่คาดหวังจากการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความตระหนัก และสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน

มาตรฐานที่ 2 วิถีชีวิตของสมาชิกในโรงเรียนเอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างถาวร

กระทรวงศึกษาธิการ (2549:6-7) ได้เล็งเห็นความสำคัญเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นนโยบายสำคัญที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติ โดยเชื่อว่าบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี

เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางด้านความรู้ ความคิด คุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ ได้มีผู้กล่าวว่า ครูอาจแบ่งเป็นประเภท ใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ครูที่พูดได้ และครูที่พูดไม่ได้ ครูที่พูดได้เป็นที่รู้จักกันดี และได้รับการยกย่องและยอมรับกันดีว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ครูที่พูดไม่ได้มักได้รับการกล่าวถึงน้อย สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนถือว่าเป็นครูที่พูดไม่ได้ เชื่อว่าโรงเรียนจะสะอาดร่มรื่น เรียบง่าย สดชื่น สงบ แจ่มใส มีชีวิตชีวา วัสดุ อาคารสถานที่ได้รับการดูแล มีความเป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งจะให้ครู และนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา ย่อมทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพล ทำให้เป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส รักสวยรักงาม รักความสะอาด รักความสงบ เรียบง่ายและรักความร่มรื่นไปด้วย ถือว่าคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตร จะเกิดขึ้นในตัวนักเรียนได้เป็นอย่างมาก โดยครูประเภทที่พูดไม่ได้นี้จึงเห็นเป็นการสมควรที่โรงเรียนจะต้องจัด สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียนเพื่อประโยชน์ ในการที่เด็กจะได้พัฒนาให้เต็มความรู้ ความสามารถของตนเอง

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรักของบุคคลในโรงเรียนหรือบุคคลภายนอกที่มีต่อคนหรือสิ่งแวดล้อมโรงเรียนมีบรรยากาศที่ดีจะทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน มีความรู้สึกที่มีความอบอุ่นใจ และมีความรู้สึกภูมิใจที่ได้อยู่หรือพบเห็นในโรงเรียน นอกจากนี้แล้วโรงเรียนที่สะอาดร่มรื่นสวยงาม ย่อมจะทำให้ให้นักเรียนมีความสุขสบายตาสบายใจ และจะเป็นสิ่งเสริมสร้างความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนและคนอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น บรรยากาศของโรงเรียน หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล ซึ่งเมื่อมองภาพแล้วอาจจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนได้ 3 กลุ่ม คือ

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งที่สามารถมองเห็นและจับต้องได้
2. สิ่งแวดล้อมทางด้านวิชาการ ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้
3. สิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ได้แก่ กระบวนการดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียนในอันที่จะผลักดันภารกิจให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน

การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จะมีผลต่อการจัดบรรยากาศในด้านอื่น ๆ รวมถึงทำให้บรรยากาศของโรงเรียนน่าอยู่ น่าเรียนก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความหวงแหน เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ตรงแก่บุคลากร เนื่องจากสภาพของบรรยากาศเป็นสิ่งที่เราไม่อาจจับต้องหรือมองเห็นได้โดยตรง แต่อาจดูได้จากภาพสะท้อนทางความรู้สึกของบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเรื่องบรรยากาศนี้ส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ของบุคคลในโรงเรียน อันนับเป็นความสำคัญ และจำเป็นอย่างที่โรงเรียนไม่ควรละเลย สิ่งที่ชี้วัดถึงลักษณะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความร่มรื่น สดชื่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะดวกสบาย ปลอดภัย ส่งผลให้เกิดความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ เสริมสร้างควมมีชีวิตชีวา เหมาะสม คุ่มค่า และเกิดประโยชน์ และการจะจัดสร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างไรนั้น เป็นเรื่องของแต่ละโรงเรียนที่ต่างก็มีสภาพของปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความคิด และดุลยพินิจของบุคลากร ในโรงเรียนนั้นๆ ที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น แต่ควรอยู่ในหลักการ“ร่วมคิด ร่วมทำ” ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและครูอาจารย์ควรยอมรับว่านักเรียนทุกคน มีความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่มีความผูกพันและปรารถนาดีต่อโรงเรียน จึงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ร่วมวางแผน จัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ภายใต้การแนะนำของผู้บริหาร และครูอาจารย์

สรุปได้ว่าการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน คือ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในโรงเรียนทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพ เพื่อให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนการสอนซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อโรงเรียน เพราะโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น เรียบร้อย สวยงาม มีการจัดตกแต่งให้ร่มรื่นด้วยสวนหย่อม ก็จะช่วยให้โรงเรียนมีบรรยากาศน่าอยู่ น่าดู น่าเรียนมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้บุคลากรและชุมชนเกิดการยอมรับและมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน และนักเรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุมรรคผลตามหลักสูตรการศึกษาของแต่ละชั้น

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2549:8) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้หรือไม่ ขึ้นอยู่ที่ ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษานั้น ทั้งผู้บริหาร ครู หรือกรรมการ โครงการ สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา แต่สิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินการสำเร็จได้คือ บทบาทของผู้บริหารในการจัดกิจกรรม กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้

1. ปฐมนิเทศคณะครูอาจารย์ นักเรียน และบุคลากรทุกคนให้ทราบถึงหลักการ และแนวทางการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา
2. ขอความร่วมมือจากคณะครูอาจารย์ และบุคลากรของทุกฝ่ายในโรงเรียน
3. ปรึกษาหารือคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมศึกษา และคณะครูอาจารย์เพื่อกำหนดแนวทาง ในเรื่องต่อไปนี้เป็น แนวทางการบูรณาการสิ่งแวดล้อมลงในหลักสูตร บทบาทของครู และผู้เรียน ในการทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา นโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาและวิธีดำเนินงานการพัฒนาค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรและนักเรียนใน โรงเรียนและการจัด การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางสิ่งแวดล้อม
4. จัดตั้งคณะทำงานพัฒนาสื่ออุปกรณ์และสื่อทัศนูปกรณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

5. กำหนดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อสำคัญทางสิ่งแวดล้อม เช่น ยุทธวิธีการร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

6. จัดป้ายนิเทศข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม โดยขอความร่วมมือจากครูบรรณารักษ์ ดำเนินการจัดป้ายนิเทศ ควรมีบทความเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ข่าวสิ่งแวดล้อมจากหนังสือพิมพ์ กิจกรรมประจำวันด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและอื่น ๆ ที่น่าสนใจ

7. ให้ครูอาจารย์ในโรงเรียน มีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป้าหมาย คือ เพื่อกระตุ้นให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ และโลก เพื่อสามารถนำไปอภิปรายสอดแทรกในการสอนของตนได้ นอกจากนี้ครูอาจารย์ควรได้มีโอกาสชมภาพยนตร์ วีดิทัศน์ หรือศึกษาข้อมูลใหม่ ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอและได้มีโอกาสไปศึกษาสภาพการณ์จริง

8. สนับสนุนครูและนักเรียน ในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาในด้านธุรการและจัดสรรเงินงบประมาณ หรือช่วยเหลือด้านอื่นๆ ตามที่ครู นักเรียนขอมาตามความเหมาะสม

9. สร้างกิจกรรมในโรงเรียนและชุมชนเพื่อรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวม เช่น จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางสิ่งแวดล้อม จัดวันปลูกต้นไม้ หรือร่วมกับชุมชนพัฒนาสิ่งแวดล้อม

10. ขอความร่วมมือและให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกับนักการภารโรง ผู้ขายอาหาร ในโรงเรียนให้รักษาความสะอาด และถูกหลักสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม รวมทั้งช่วยกันสร้างสรรค์บริเวณโรงเรียนให้สะอาดสวยงามด้วย

11. จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน เพราะบรรยากาศสิ่งแวดล้อมนั้นเปรียบเสมือนครูที่พูดไม่ได้ แต่มีบทบาทอย่างลึกซึ้งในการเสริมสร้างความคิดและเอื้อให้นักเรียนอย่างเต็มความรู้ความสามารถ กล่อมกลายจิตใจให้เป็นคนละเอียดอ่อนของธรรมชาติรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

12. จัดระบบสื่อสารระหว่างนักเรียน ผู้บริหารครู ผู้สอนหน่วยงานและประชาชนในท้องถิ่น

13. จัดโอกาสให้คณะครูอาจารย์และนักเรียนได้พบกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มสนใจต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด และร่วมกันสนับสนุนนักเรียนทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในชุมชน

14. ร่วมมือกับบุคลากรในโรงเรียน และชุมชน วางแผนจัดนักเรียนออกไปศึกษาสิ่งแวดล้อม และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือแหล่งธรรมชาติที่ใกล้โรงเรียน

15. ขอความร่วมมือจากบุคคลสำคัญในชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐตลอดจนองค์กรเอกชนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาให้นักเรียน

ความจำเป็นของการจัดสภาพแวดล้อม

กนก จันทร์ทอง (2548:101) กล่าวว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในส่วนที่เป็นงานของรัฐบาล อาจเรียกว่าการบริหารสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจัดการสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจึงเป็นไปตามนโยบายสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยมีนโยบายและมาตรการการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทาง และถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการจัดการสิ่งแวดล้อม ความจำเป็นในการนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยหลักความเป็นจริงแล้วทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แต่กำหนดเป็นตัวเงินได้ยาก มนุษย์บางพวกจึงมักคิดว่าสิ่งที่ได้มาจากธรรมชาติเป็นสิ่งที่ได้เปล่า เมื่อใช้หมดแล้วจึงค่อยไปแสวงหาที่อื่นหรือหาสิ่งอื่นมาทดแทน การใช้สิ่งแวดล้อมอย่างฟุ่มเฟือยจึงเป็นสิ่งที่เห็นกันได้เสมอ แต่ผู้ที่เสียหายหรือได้รับความเดือดร้อนมักจะไม่ใช้ผู้ที่ก่อเหตุ เนื่องจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรอันมีค่ายิ่งของชาติ รัฐบาลจึงยื่นมือเข้ามาแก้ไข วางแผน และหามาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยชักจูงให้ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงจะสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

มนต์ ธาตุทอง (2552 : 32) ได้กล่าวว่า การพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านกายภาพเป็นงานบริการเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอน เป็นงานที่ส่งเสริมวิชาการให้ดีขึ้น จึงนับได้ว่างานอาคารสถานที่เป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด การบริหารอาคารสถานที่ ประกอบด้วย (1) การออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง (2) การก่อสร้าง และซ่อมแซม (3) การบริการไฟฟ้าและโทรศัพท์ (4) การรักษาความสะอาดและพัฒนาบริเวณ (5) การรักษาความปลอดภัย (6) การควบคุมการใช้อาคารสถานที่ (7) การประเมินการใช้อาคารสถานที่ และได้เสนอแนวคิด ดังนี้

1. การพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ มีจุดมุ่งหมาย ได้แก่ (1) เพื่อให้ได้ประโยชน์ทางการศึกษาอย่างเต็มที่ (2) เพื่อยืดอายุอาคารเรียน (3) เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและสุขลักษณะที่ดี (4) เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนรู้ และ (5) เพื่อความสวยงาม น่าเรียน น่าอยู่ น่าดู

2. การพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ได้แก่ เปลี่ยนแปลงรูปแบบ ตกแต่ง ซ่อมแซม ภายใน ภายนอก ขยายหรือต่อเติม โดยพิจารณาและคำนึงถึงความเหมาะสมกับหลักสูตรสถานศึกษา ความแข็งแรงด้านโครงสร้างการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุง จำนวนพื้นที่ที่เพียงพอ คุณค่าทางด้านความงาม ประสิทธิภาพในการใช้สอย ง่ายต่อการบำรุงรักษา สภาพและระบบจักรกลต่าง ๆ

ความปลอดภัยตามกฎและข้อบังคับ สถานที่ตั้งเหมาะสม ลักษณะ บริเวณ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา

3. การจัดภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมบริเวณ โรงเรียนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียน ทั้งนี้ ห้องเรียนมีความครอบคลุมและรวมถึงบริเวณต่างๆที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน

4. อาคารเรียน เป็นสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหลัก และส่วนใหญ่ นักเรียนจะใช้เวลาในการเรียนรู้อยู่ในอาคารเรียน แต่อาคารเรียนก็ไม่ได้มีเพียงแค่ห้องเรียนเท่านั้นแต่ยังมีห้องอื่นๆที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการต่างๆ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงและปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดชั้นเรียนทั้งสิ้น

5. ระบบความปลอดภัย เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงและดูแลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการป้องกันอันตราย การบาดเจ็บ การเสี่ยงภัย และการสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งไม่ควรที่จะให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะมีความรุนแรงระดับใดก็ตาม

หลักการที่นำมาใช้ในการจัดการสภาพแวดล้อม

กนก จันทร์ทอง (2548:101) กล่าวว่า หลักการสำคัญที่ควรยึดถือในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้บรรลุเป้าหมาย จะขึ้นอยู่กับหลักความจริงที่ควรนำมาปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. สสารย่อมไม่สูญหายไปจากโลก แต่อาจเปลี่ยนแปลงจากรูปหนึ่งไปเป็นอีกรูปหนึ่งได้
2. สิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งทรัพยากรและเป็นแหล่งรองรับของเสีย
3. สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ไม่ว่าเราจะใช้สิ่งแวดล้อมในลักษณะใดก็ตาม
4. กฎของอุปสงค์และอุปทาน (Demand and Supply)

บทบาทของสถานศึกษาต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อม

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2547:136-137) กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดการสิ่งแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และบทบาทของสถานศึกษาต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ต้องทำสถานศึกษาให้ดูเป็นระเบียบ สวยงาม ทั้งที่เป็นอาคาร โรงอาหาร ห้องน้ำ โรงฝึกงาน ถนนทางเท้า ที่จอดรถ ที่ทิ้งขยะ รางระบายน้ำ ให้เหมาะกับการใช้สอย รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้แก่สถานศึกษาเท่าที่มีโอกาสเป็นไปได้ เช่น การจัดสวนหย่อม ปลูกหญ้า ต้นไม้ให้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ การจัดสิ่งแวดล้อมดังกล่าวก่อให้เกิดความรักผูกพันต่อสถานศึกษาและช่วยสร้างลักษณะนิสัยแก่ผู้เรียนด้วย การจัดสิ่งแวดล้อม

จึงมีความสำคัญต่อความเป็นและการเรียนรู้ของผู้เรียนในการที่จะดำรงตนให้มีความสุขในสังคม ซึ่งสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาที่สามารถมีผลกระทบต่อคุณภาพ การเรียนการสอนได้

หลักการในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว (2545:36) กล่าวว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมมุ่งปรับปรุงกลไกและกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เน้น การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การเพิ่มประสิทธิภาพ การบังคับใช้และการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมทั้ง การกำหนดมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ รวมทั้งชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีความสำคัญ เพื่ออนุรักษ์ไว้สำหรับรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและสนับสนุนเศรษฐกิจรากฐาน สนับสนุน การลดปริมาณของเสียและการนำกลับมาใช้ใหม่ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยี การจัดการมลพิษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุแนวทางการจัด สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไว้เป็นชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง เล่มที่ 5

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545:37-38) กล่าวว่า ผู้บริหาร โรงเรียนต้องเริ่มต้นจากการประเมินสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นอยู่เดิมแล้วนำปัญหา ขอบกพร่องมาวางแผนดำเนินการ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้ประโยชน์ จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องตามศักยภาพของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนน่าอยู่ และน่าเรียน แนวทาง ในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีดังนี้

1. ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ยืนต้น เพื่อความร่มรื่นสวยงาม
2. โรงเรียนมีเนื้อที่มากให้ปลูกสวนป่า ทำแปลงเกษตรและทำสวนหย่อม สวนสมุนไพร สวนไม้วรรณคดี หรือสวนวิทยาศาสตร์
3. จัดทำทางระบายน้ำเพื่อไม่ให้น้ำท่วมขัง
4. จัดให้มีป้ายชื่อสถานที่ที่สวยงามอยู่เสมอ
5. จัดให้มีรั้วที่เหมาะสมตามสิ่งแวดล้อม
6. จัดสนามกีฬาให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้งานได้
7. จัดให้มีสนามเด็กเล่นที่เหมาะสมและปลอดภัย
8. จัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ
9. จัดให้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในบริเวณโรงเรียน
10. จัดสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนให้เกิดความสวยงาม

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม (2550:46) กล่าวว่า แนวการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาโดยมี แนวทางประเมินบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ดังนี้

1. วางแผนตกแต่งพื้นที่ทั้งหมดให้สวยงามและกลมกลืนกับผังโรงเรียน
  2. ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น สวยงาม เช่น พันธุ์ไม้ไทย ไม้พื้นเมือง เป็นซุ้มสวนหย่อม
  3. จัดบริเวณรอบอาคารเรียน หอประชุม โรงอาหาร โรงฝึกงาน รั้ว ป้ายชื่อโรงเรียน เป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม
  4. จัดสนามสะอาด เป็นระเบียบใช้การได้
  5. จัดพื้นที่ถนน ทางเดินร่มรื่น สะอาด เป็นระเบียบ กลมกลืน สวยงาม
  6. จัดห้องเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบ มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกตกแต่งให้สวยงามเอื้อต่อการเรียนการสอน
  7. ตกแต่งทางเดินบริเวณอาคารเรียนให้สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ
  8. จัดโรงอาหารให้สะอาดถูกสุขอนามัย จัดห้องน้ำห้องส้วมถูกสุขลักษณะเป็นระเบียบ ไม่มีกลิ่นเหม็น มีการกำจัดขยะและน้ำเสียให้ถูกวิธี
  9. จัดโรงฝึกงานให้สะอาด จัดเก็บเป็นระเบียบบำรุงให้ใช้การได้อย่างปลอดภัย
  10. จัดห้องประชุมให้สะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ มีการป้องกันเสียงรบกวน
- สรุปได้ว่า การพัฒนาสิ่งแวดล้อมโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งซึ่งจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการด้วยจะทำให้การพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ตั้งอยู่เลขที่ 242 หมู่ที่ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย บนเนื้อที่ 51 ไร่ 3 งาน 53 ตารางวา เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ในปีการศึกษา 2563 มีจำนวนครูทั้งสิ้น จำนวน 54 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 1,085 คน

นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำปีการศึกษา 2563

1. ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คิดเป็น แก้ปัญหาเป็นมีเหตุผล ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา ยึดมั่นในระบบประชาธิปไตย ขอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง
3. พัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีคุณภาพ โดยจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เน้นประสบการณ์ตรง การคิดวิเคราะห์ การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและนักเรียนต้องเป็นผู้มีความรู้และทักษะพื้นฐาน ในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ

และสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากและประกอบอาชีพสุจริต (การประกันคุณภาพภายใน)

4. นักเรียนมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ด้าน โภชนาการ กีฬา การออกกำลังกาย การพักผ่อน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีสุขนิสัยที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ของส่วนตัวและส่วนรวม

5. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการ PLC

6. ปรับปรุงอาคารสถานที่และบริเวณ โรงเรียนให้สวยงามเหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน

7. สนับสนุนนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการพัฒนาท้องถิ่น

8. ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานและดูแลปกป้องคุ้มครองนักเรียนตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กพึงได้รับ

9. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการเรียนการสอน

10. ส่งเสริม สนับสนุน ในการป้องกัน โรคไข้เลือดออกและกำจัดลูกน้ำยุงลาย ในโรงเรียนและชุมชน

11. จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ

12. ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัย เหมาะสมกับการค้นคว้า โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

13. ใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังการรักท้องถิ่นให้กับนักเรียน

14. สอดแทรกทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนทุกระดับ

15. สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา

เป้าหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1. นักเรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีทักษะการทำงานและทักษะชีวิต อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. ครูมีการพัฒนาวิชาชีพ และมีการบริหารงาน การกำกับติดตามอย่างมีคุณภาพ

3. โรงเรียนมีความสะอาดร่มรื่น สวยงาม และมีความปลอดภัย

ปรัชญาของโรงเรียน

อวิชชํ ํญญา ุพาเนย ุ แปลว่า “ฟังตัดความไม่รู้ด้วยปัญญา”

สีประจำโรงเรียน

สีเหลือง – แดง

อัตลักษณ์

มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์

เอกลักษณ์

สะอาด ร่มรื่น สวยงาม

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม จัดการศึกษารองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มุ่งสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ความเป็นไทย

สภาพปัจจุบัน ปัญหาของโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

สภาพปัจจุบัน ปัญหา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำทั้งจากการวัดผลประเมินผลในระดับสถานศึกษาและในระดับชาติ โดยเฉพาะใน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยมีสาเหตุมาจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การบริหารจัดการภายในโรงเรียนที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งการบริหารงบประมาณตามแผน การนิเทศกำกับติดตาม และการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา 2) ครูขาดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลนักเรียน โดยครูส่วนใหญ่สอนตามความเคยชินและประสบการณ์เดิม จัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย เพื่อป้อนข้อมูลเนื้อหาสาระความรู้ให้กับนักเรียนมากกว่าที่จะให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและศึกษาค้นคว้าหรือค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ครูมีการใช้สื่อและนวัตกรรมประกอบการเรียนการสอนน้อย ครูส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการเรียนการสอนตามแผน การวัดผลประเมินผล การเรียนรู้ของนักเรียนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการทดสอบ และไม่มีการนำข้อมูลจากการวัดและประเมินผลไปวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนานักเรียนและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู 3) แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่เอื้อและไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเท่าที่ควร อาคารเรียน อาคารประกอบภายในโรงเรียนไม่มีความสะอาด สวยงาม เป็นระเบียบและปลอดภัยเท่าที่ควร สถานที่ในโรงเรียนยังไม่มีความร่มรื่นสวยงาม โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้น้อยและขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา

ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2563 โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม มีครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 70 คน ดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1 แสดงจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2563)

ประเภทบุคลากร	ชาย	หญิง	รวม
ผู้อำนวยการ	1	-	1
รองผู้อำนวยการ	2	-	2
ครูสายการสอน	20	34	54
พนักงานราชการ	1	1	2
ลูกจ้างประจำ นักการ	4	-	4
ธุรการ โรงเรียน (จบคืนครูผู้ห้องเรียน)	-	1	1
ครูอัตราจ้าง (จบสถานศึกษา)	-	2	2
พนักงานจ้างเหมาบริการ (จบสถานศึกษา)	2	5	7
รวมทั้งหมด	30	43	73

ที่มา : สารสนเทศโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม (2563 : 7)

ข้อมูลคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

ข้อมูลคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ปีการศึกษา 2563

มีจำนวน 15 คน ดังตาราง 2.2

ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1	พ.ต.ท. วิชัย นิลคำ	ประธานกรรมการ	
2	นางชฎาทิพย์ บุญพันธ์	กรรมการ	
3	ว่าที่ ร.ต. ศราวุธ ใจจุมปา	กรรมการ	
4	นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน	กรรมการ	
5	นายขรรยง ไชยลังกา	กรรมการ	
6	นายคงฤทธิ วังมะณี	กรรมการ	
7	พระพุทธิญาณมุนี	กรรมการ	
8	พระครูพิศาลธรรมธร	กรรมการ	
9	ร.ต.ท.ปรพล ม้าเพ็ญทม	กรรมการ	
10	นายบุญภพ ชัยศิลป์	กรรมการ	

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
11	นายสุวิน เครื่องสีมา	กรรมการ	
12	นางเกษสุดา สังขกร	กรรมการ	
13	นายธีระพล เตมีศักดิ์	กรรมการ	
14	พ.ต.ท.ชาญณรงค์ วินันท์	กรรมการ	
15	นายบุญเทพ พิสง	กรรมการและเลขานุการ	

ข้อมูลนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2563 โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม มีครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 1,054 คน ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนนักเรียน (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2563)

ระดับชั้น	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนห้อง
ม.1	100	115	215	5
ม.2	102	108	210	4
ม.3	86	94	180	3
ม.4	74	86	160	4
ม.5	80	88	168	4
ม.6	72	80	152	4
รวมทั้งสิ้น	514	571	1,085	24

ที่มา : สารสนเทศโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม (2563 : 5)

โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม (2563:64) ได้กำหนดโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ในแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2563 ดังนี้

โครงการ พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
 ลักษณะโครงการ ใหม่ ต่อเนื่อง
 แผนงาน การบริหารงานทั่วไป
 ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อม
 สนองมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
 ผู้รับผิดชอบโครงการ นายวิน โขติ สุทธกุล รองผู้อำนวยการ
 งบประมาณ 4,462,000 บาท

หลักการและเหตุผล

จากนโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน มุ่งเน้นให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การศึกษา และกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของสภาพชุมชนในท้องถิ่น สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่และอาคารเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน แต่ปัจจุบันนี้ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมีจุดเสี่ยงต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน อาคารเรียนและอาคารประกอบมีความชำรุด แหล่งเรียนรู้ภายใน โรงเรียนมีน้อยไม่เพียงพอ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์และขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์การทดลอง ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์เก่าไม่ทันสมัย สื่อการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มสาระมีน้อยไม่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะสื่อที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัย อาคารเรียนชำรุดทรุดโทรม พื้นแตกร้าว สวิตซ์ไฟ ปลั๊กไฟชำรุด ไม่มีความปลอดภัยแก่ครู และนักเรียน พื้นที่ภายในโรงเรียนไม่สะอาด ร่มรื่นและไม่สวยงาม โรงอาหารไม่สะอาดเท่าที่ควร และที่นั่งทานอาหารไม่เพียงพอ สนามกีฬามีสภาพเก่า ชำรุด ใช้งานได้ไม่ดี ห้องสมุดมีขนาดเล็ก แออดจำนวนหนังสือมีน้อย สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี และไม่ครอบคลุม เป็นอุปสรรคต่อการสืบค้นข้อมูล ระบบกล้องวงจรปิดชำรุด เสียหาย ใช้งานได้ไม่ดี มีความจำเป็นเนื่องจากต้องเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ต้องมีความมั่นคง ปลอดภัยนั้น

โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคมจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนขึ้นมา เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้มีความร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัยสูงขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ภูมิทัศน์มีความร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้
2. เพื่อให้อาคารเรียน ห้องเรียน อาคารประกอบ มีความสวยงาม ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวก เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

3. เพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่มีความหลากหลาย เอื้อต่อการเรียนรู้ และตรงกับความต้องการของนักเรียน
4. เพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เป้าหมาย

1. เชิงปริมาณ

- 1.1 ร้อยละ 80 สถานศึกษามีภูมิทัศน์ที่มีความร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้
- 1.2 ร้อยละ 80 สถานศึกษามีอาคารเรียน ห้องเรียน อาคารประกอบ ที่มีความสวยงาม ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวก เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน
- 1.3 ร้อยละ 80 สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่มีความหลากหลาย เอื้อต่อการเรียนรู้ และตรงกับความต้องการของนักเรียน
- 1.4 ร้อยละ 100 ของครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน

2. เชิงคุณภาพ

มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสภาพพร้อมใช้งาน มีความปลอดภัย และมีพื้นที่สีเขียวร่มรื่นสวยงาม มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตรงกับความต้องการของนักเรียน มีสิ่งอำนวยความสะดวกพอเพียงและอยู่ในสภาพการใช้งานได้

วิธีดำเนินการ

ที่	รายการ / กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1	จัดทำแผนการดำเนินงาน/โครงการ	มี.ค. 2563	ผ.อ.บุญเทพ พิศวง
2	แต่งตั้งกรรมการดำเนินงาน	พ.ค. 2563	ผ.อ.บุญเทพ พิศวง
3	ประชุมวางแผนการดำเนินงาน	พ.ค. 2563	ผ.อ.บุญเทพ พิศวง
4	ดำเนินกิจกรรม 1. กิจกรรมการพัฒนาด้านภูมิทัศน์ 1.1 งานจัดสวนหย่อมและปรับภูมิทัศน์ในโรงเรียน 1.2 งานปรับปรุงสนามกีฬา 1.3 สวนเกษตร 1.4 งานซ่อมแซมปรับปรุงรั้วโรงเรียน 1.5 งานปรับปรุงถนนภายในโรงเรียน	พ.ค.2563 - มี.ค. 2564	รอง ผ.อ. รวิน โชติ สุทธกุล ครูรัชชัย อุ่นกาศ คณะครูและนักเรียน

ที่	รายการ / กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
	1.6 งานปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณลานโพธิ์ 2. กิจกรรมการพัฒนาอาคารเรียนและอาคารประกอบ 2.1 งานปรับปรุงห้องนํ้านักเรียน 2.2 ปรับปรุงห้องเกียรติยศ 2.3 งานปรับปรุงโรงอาหาร 2.4 งานปรับปรุงอาคารเรียน/ห้องเรียน 2.5 งานพัฒนาอาคารหอประชุม 3. กิจกรรมการพัฒนาค้นแหล่งเรียนรู้ 3.1 งานพัฒนาห้องสมุดหนังสือ 3.2 งานสร้างห้องสมุดมัลติมีเดีย 3.3 งานพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ 3.4 งานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3.5 งานพัฒนาห้องคอมพิวเตอร์ 3.6 งานพัฒนาห้องปฏิบัติการ วิทยาศาสตร์ 3.7 งานสร้างห้องศูนย์การเรียนรู้ภาษาจีน 4. กิจกรรมการพัฒนาค้นความปลอดภัย 4.1 งานระบบความปลอดภัยจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 4.2 งานซักซ้อมแผนหนีภัยจากไฟไหม้ และแผ่นดินไหว 4.3 งานพัฒนาระบบงานรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา 4.4 งานพัฒนากioskวงจรปิดภายในโรงเรียน	พ.ศ.2563 - มี.ค. 2564	นายปรเมธ อินทร์เขียว นางยุรัตน์ ตาใจคณะครู และนักเรียน รอง ผ.อ. อสมภรณ์ อักษร นางรุ่งสุรีย์ ช่างปรุง คณะครูและนักเรียน
5	นิเทศ กำกับ ติดตาม	พ.ศ. 2563 – ก.พ. 2564	ผ.อ.บุญเทพ พิสง
6	ประเมินและรายงานผล	มีนาคม 2564	นายวัชรชัย อุ่นกาศ

สถานที่ดำเนินการ

โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 57150

งบประมาณที่ใช้

เงินงบประมาณ 4,462,000 บาท ได้มาจากเงินนอกงบประมาณ อุดหนุนรายหัว และเงิน
อื่นๆ ระดับประถมศึกษารายละเอียดยกประมาณการใช้งบประมาณ ดังนี้

กิจกรรม/รายละเอียดการใช้ งบประมาณ	งบดำเนินการ			ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	
	อุดหนุน/งบ ประมาณ	อื่นๆ	รวม			
กิจกรรมการพัฒนาภูมิทัศน์						
1	งานจัดสวนหย่อมใน โรงเรียน	30,000	12,000	42,000	พ.ค.-ต.ค. 2563	นายวิน โชติ สุทธกุล
2	งานปรับปรุงสนามกีฬา	80,000	20,000	100,000	พ.ค. 2563	นายวิน โชติ สุทธกุล
3	สวนเกษตร	30,000		30,000		นายวิน โชติ สุทธ กุล
4	งานซ่อมแซมปรับปรุงรั้ว โรงเรียน	120,000	20,000	140,000	มิ.ย. 2563	นายวิน โชติ สุทธกุล
5	งานปรับปรุงถนนภายใน โรงเรียน	-	200,000	200,000	มิ.ย. 2563	นายวิน โชติ สุทธกุล
6	งานปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณลานโพธิ์	20,000	-	20,000	มิ.ย. 2563	นายวิน โชติ สุทธกุล
กิจกรรมการพัฒนาอาคารเรียนและอาคารประกอบ						
1	งานปรับปรุงห้องน้ำ นักเรียน	130,000	-	130,000	มิ.ย. 2563	นายปรเมธ อินทร์เขียว
2	งานปรับปรุงโรงอาหาร	250,000	-	250,000	มิ.ย. 2563	นายปรเมธ อินทร์เขียว
3	งานปรับปรุงห้องเกียรติยศ	-	200,000	200,000	ก.ค. 2563	นายรัชชัย อุ้นกาศ
4	งานปรับปรุงอาคารเรียน/ ห้องเรียน	480,000	500,000	980,000	ก.ค. 2563	นายปรเมธ อินทร์เขียว
5	งานพัฒนาอาคาร หอประชุม	50,000	250,000	300,000	ส.ค.-พ.ย. 2563	นายปรเมธ อินทร์เขียว

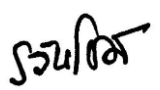
กิจกรรม/รายละเอียดการใช้ งบประมาณ		งบดำเนินการ			ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
		อุดหนุน/งบ ประมาณ	อื่นๆ	รวม		
กิจกรรมการพัฒนาด้านแหล่ง เรียนรู้						
1	งานพัฒนาห้องสมุดหนังสือ	50,000	100,000	150,000	ตลอดปี การศึกษา	นางอสมภรณ์ อักษร
2	งานก่อสร้างห้องสมุด มัลติมีเดีย	200,000	1,000,000	1,200,000	ตลอดปี การศึกษา	นางอสมภรณ์ อักษร
3	งานพัฒนาสวน พฤกษศาสตร์	-	-	20,000	ตลอดปี การศึกษา	นางอสมภรณ์ อักษร
4	งานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ	80,000	-	80,000	ตลอดปี การศึกษา	นางอสมภรณ์ อักษร
5	พัฒนาห้องคอมพิวเตอร์	50,000	100,000	150,000	ตลอดปี การศึกษา	นางอสมภรณ์ อักษร
6	พัฒนาห้องปฏิบัติการ วิทยาศาสตร์	50,000	50,000	100,000	ตลอดปี การศึกษา	นางอสมภรณ์ อักษร
7	สร้างห้องศูนย์การเรียนรู้ ภาษาจีน	50,000	50,000	100,000	ตลอดปี การศึกษา	นางอสมภรณ์ อักษร
กิจกรรมการพัฒนาด้านความ ปลอดภัย						
1	งานระบบความปลอดภัย จากการระบาดของเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019	20,000	120,000	140,000	ตลอดปี การศึกษา	ว่าที่ ร.ต.ชราวุธ ใจจุมปา
2	งานซักซ้อมแผนหนีภัยจาก ไฟไหม้และแผ่นดินไหว	-	20,000	20,000	มี.ย.2563	ว่าที่ ร.ต.ชราวุธ ใจจุมปา
3	งานพัฒนาระบบงานรักษา ความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา	210,000	100,000	120,000	ตลอดปี การศึกษา	ว่าที่ ร.ต.ชราวุธ ใจจุมปา
รวมงบประมาณที่ใช้ทั้งสิ้น		1,900,000	2,542,000	4,462,000		

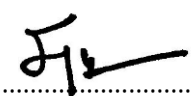
การติดตามและประเมินผล

ที่	ตัวชี้วัด	วิธีการประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้
1	สถานศึกษาสถานศึกษามีภูมิทัศน์ที่มีความร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ ร้อยละ 80	สังเกต/สอบถาม	แบบสังเกต แบบสอบถาม
2	สถานศึกษามีอาคารเรียน ห้องเรียน อาคารประกอบ ที่มี ความสวยงาม ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวก เอื้อต่อ การเรียนรู้ของนักเรียน ร้อยละ 80	สังเกต/สอบถาม	แบบสังเกต แบบสอบถาม
3	สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนที่มีความหลากหลาย เอื้อต่อการเรียนรู้ และตรงกับความต้องการของนักเรียน ร้อยละ 80	สังเกต/สอบถาม	แบบสังเกต แบบสอบถาม
4	ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนมีความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ 100	สอบถาม	แบบสอบถาม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ที่มีความร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้
2. อาคารเรียน ห้องเรียน มีความสวยงาม มั่นคงแข็งแรง และปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้
ของนักเรียน
3. มีพื้นที่จัดกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและอยู่ในสภาพการใช้งานได้ดี
4. มีสนามกีฬาที่มีความปลอดภัยเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน
5. แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนที่มีความหลากหลาย เอื้อต่อการเรียนรู้ และตรงกับความต้องการของนักเรียน

ลงชื่อ..........ผู้อนุมัติโครงการ
(นายวินโชติ สุทธกุล)

ลงชื่อ..........ผู้อนุมัติโครงการ
(นายบุญเทพ พิสง)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

แพรวพรรณิ จันทร์ช่วย (2553:บทคัดย่อ) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านแห่เจริญวิทย์ อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพก่อนการดำเนินการพัฒนา โรงเรียนยังจัดสิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นที่พอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และยังไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควร ยังไม่เหมาะสมในอันที่จะเสริมสร้างเจตคติค่านิยมที่ดีงาม และลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเมื่อได้ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ครบ 2 วงรอบ ทำให้สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนในปัจจุบันได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การพัฒนابرลุผลตามความมุ่งหมาย คือ โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องพยาบาล ตลอดจนห้องพิเศษอื่น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด น่าอยู่ มีสื่อการสอนที่ครบครัน และตรงกับเนื้อหาวิชาที่เรียน อุปกรณ์ต่างๆที่มีสภาพพร้อมใช้ พื้นที่บริเวณสนามตกแต่งให้สวยงาม และเป็นระเบียบ ถนนใน โรงเรียนสะอาดไม่มีฝุ่น สองข้างถนนปลูกหญ้า ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จัดสวนหย่อม และน้ำพุด้านหน้าอาคาร บริเวณต่างๆจัดให้สวยงามอยู่ตลอดเวลา จัดมุมที่นั่งเล่นที่สงบ และเพียงพอแก่จำนวนนักเรียน จัดสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย และมีเครื่องเล่นที่เหมาะสม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียน จึงนับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาและสามารถเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถส่งเสริมให้นักเรียน ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เสริมสร้างเจตคติและค่านิยมที่ดีงาม นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน รักความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการเรียนรู้ ตลอดจนด้านความรับผิดชอบงาน ในหน้าที่ของตน นักเรียนเป็นผู้ที่รักการทำงาน มีความรับผิดชอบ และเป็นคนดีของสังคม ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ และมีคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม ทำให้เกิดพัฒนาการทางกาย อารมณ์ และสติปัญญา กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีความสุข ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพิ่มขึ้น ทั้งในระดับโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่ และระดับชาติ กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ชุมชนให้ความไว้วางใจ ส่งบุตรหลานมาให้ช่วยดูแลมากขึ้นส่งผลถึงการเพิ่มของจำนวนนักเรียนของ โรงเรียนบ้านแห่เจริญวิทย์ อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

ภูวนัย สุวรรณธารา (2553:บทคัดย่อ) การศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สาขาบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยกรุงเทพ สุวรรณภูมิผลการวิจัยพบว่าในด้านภาพรวมมีอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.74

ทั้ง 2 ด้าน คือ 1) สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ 2) สิ่งแวดล้อมด้านวิชาการและหากเปรียบเทียบการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทบริหารธุรกิจ ในเขต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการพิจารณาถึงการศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

วิภา ร่มโพธิ์ (2553:82 -89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียนกับมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า (1) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (2) ระดับมาตรฐานคุณภาพ ด้านผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี และอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 3 มาตรฐาน อยู่ในระดับดี จำนวน 3 มาตรฐาน และอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 1 มาตรฐาน (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียนกับมาตรฐานคุณภาพด้านผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

พินิจ เมฆะสุวรรณ (2554:บทคัดย่อ) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านถนน (ประสมทรัพย์ประชานุกูล 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านถนน (ประสมทรัพย์ประชานุกูล 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 3 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วม กลยุทธ์การมอบหมายงาน กลยุทธ์การศึกษาดูงาน และกลยุทธ์การนิเทศ กำกับ ติดตาม โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านถนน (ประสมทรัพย์ประชานุกูล 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก สรุป การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านถนน (ประสมทรัพย์ประชานุกูล 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 3 โดยใช้กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วม การมอบหมายงาน การศึกษาดูงาน และการนิเทศ กำกับ ติดตาม มีความเหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

พงษ์สิงห์ บศิริรัฐ (2554:บทคัดย่อ) รายงานผลการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคมด้านอาคารสถานที่และด้านการบริหารจัดการ ผลการดำเนินการพบว่า 1) ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อการดำเนินการพัฒนา

สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริม การเรียนรู้ของนักเรียนด้านอาคารสถานที่ ในระยะที่ 1 (1.1) ครูส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจใ้แก่แก่นักเรียนมีความมั่นคง แข็งแรงและมีจำนวนเพียงพอในแต่ละห้องเรียน (1.2) นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจใ้แก่แก่นักเรียนมีความมั่นคง แข็งแรงและมีจำนวนเพียงพอในแต่ละห้องเรียน 2) ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้านอาคารสถานที่ ในระยะที่ 2 (2.1) ครูส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจที่สายไฟฟ้าแรงสูงหน้าอาคารจรล-พงษ์เพ็ญ มีความปลอดภัย (2.2) นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจใ้แก่แก่นักเรียนมีความมั่นคง แข็งแรงและ มีจำนวนเพียงพอในแต่ละห้องเรียน 3) ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้านการบริหารจัดการ ในระยะที่ 1 (3.1) ครูส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดระบบการบริหารในฝ่ายบริการที่ครอบคลุมและชัดเจน (3.2) นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจที่นักเรียนแต่ละระดับชั้นมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน 4) ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้านการบริหารจัดการ ในระยะที่ 2 (4.1) ครูส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของฝ่ายบริการที่มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง (4.2) นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจที่นักเรียนแต่ละระดับชั้นมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน 5) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนการดำเนินการพัฒนาและหลังการดำเนินการพัฒนาของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (5.1) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนมากกว่า 2 หลังการดำเนินการพัฒนา มากกว่าก่อนการดำเนินการพัฒนา (5.2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนมากกว่า 2 หลังการดำเนินการพัฒนา มากกว่าก่อนการดำเนินการพัฒนา (5.3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนมากกว่า 2 หลังการดำเนินการพัฒนา มากกว่าก่อนการดำเนินการพัฒนา (5.4) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนมากกว่า 2 หลังการดำเนินการพัฒนา มากกว่าก่อนการดำเนินการพัฒนา (5.5) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนมากกว่า 2 หลังการดำเนินการพัฒนา มากกว่าก่อนการดำเนินการพัฒนา (5.6) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่ม

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนมากกว่า 2 หลังการดำเนินการพัฒนา มากกว่าก่อนการดำเนินการพัฒนา (5.7) กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนมากกว่า 2 หลังการดำเนินการพัฒนา มากกว่าก่อนการดำเนินการพัฒนา (5.8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียน มากกว่า 2 หลังการดำเนินการพัฒนา มากกว่าก่อนการดำเนินการพัฒนา

ศุภกฤษณ์ อัญบุตร (2555:บทคัดย่อ) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัด ปทุมธานี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการ จัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน รองลงมาได้แก่ ด้านการเรียน การสอน ด้านการบริหารส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านกายภาพ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ จำแนกตาม ประเภทของบุคคล พบว่า บุคลากร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการ จัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศอยู่ในระดับมากและ นักเรียน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ อยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นในการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการ จัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ เมื่อจำแนกตามประเภทของบุคคล พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน และเมื่อจำแนกตามประเภทของโรงเรียน ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการบริหาร และ ด้านการเรียนการสอน แต่ด้านสังคมกลุ่มเพื่อนไม่มีความแตกต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการประเมินโครงการ

ไพฑูรย์ บุญกลาง (2553:บทคัดย่อ) ประเมินโครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านชายคลอง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ผลการประเมินโครงการ พบว่า 1) ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์ การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัด พบว่า ทุกตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ

ผ่านเกณฑ์การประเมิน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความต้องการจำเป็นของโครงการ และความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ผลการประเมินด้านปัจจัยของโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และ ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัด พบว่า ทุกตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์การประเมิน คือความเหมาะสมของวัตถุประสงค์โครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน ความเหมาะสมของปัจจัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน ความเหมาะสมของบุคลากร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน 3) ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ โดยภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัด พบว่าทุกตัวชี้วัด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วมของนักเรียนเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินงานการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายใน และการใช้แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน และการมีส่วนร่วมของครูเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินงานการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายใน โรงเรียน การใช้แหล่งเรียนรู้ภายใน โรงเรียน และการนิเทศติดตามโครงการ 4) ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ (4.1) ความพึงพอใจของนักเรียน โดยภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัด พบว่า นักเรียนพึงพอใจการใช้สิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน ได้แก่ สนามฟุตบอล สนามเด็กเล่น สวนหย่อม ฯ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือนักเรียนพึงพอใจความสะอาด สวยงาม และความร่มรื่นของสิ่งแวดล้อมภายใน โรงเรียน และนักเรียนพึงพอใจการใช้มุมหนังสือ มุมสื่อ และป้ายนิเทศในห้องเรียน ส่วนนักเรียนพึงพอใจการใช้ห้องสมุดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งทุกรายการผ่านเกณฑ์การประเมิน (4.2) ความพึงพอใจของครู โดยภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัด พบว่า การให้ความร่วมมือในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมกับเพื่อนครูด้วยกัน และการให้ความร่วมมือในการพัฒนาทักษะการสอนโดยการใช้สิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ สิ่งแวดล้อมภายในที่โรงเรียนได้ปรับปรุงขึ้น มีความสะอาด สวยงาม และเป็นสัดส่วนของสิ่งแวดล้อมภายใน โรงเรียน สื่อ/เทคโนโลยี ที่มีในโรงเรียน และการเข้าใช้บริการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ส่วนการมีส่วนร่วม ในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และการให้บริการแหล่งเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งทุกรายการผ่านเกณฑ์การประเมิน (4.3) ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมใน ระดับ มาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่า การได้มีส่วนร่วมปรับปรุงสิ่งแวดล้อมร่วมกับครูและนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรให้แก่โรงเรียนเพื่อใช้ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สิ่งแวดล้อมภายใน โรงเรียนมีความสะอาด และ ผลการเรียนรู้ของเด็กที่สูงขึ้นเนื่องจากการใช้สิ่งแวดล้อม

ภายในโรงเรียน ซึ่งทุกรายการผ่านเกณฑ์การประเมิน (4.4) ความพึงพอใจของกรรมการสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมใน ระดับ มาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็น รายตัวชี้วัด พบว่า การ ได้มีส่วนร่วมปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ร่วมกับครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่สูงขึ้นเนื่องจากการใช้สิ่งแวดล้อมภายใน โรงเรียน และการมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรให้แก่โรงเรียนเพื่อใช้ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งทุกรายการผ่านเกณฑ์การประเมิน

สุริพร บำรุงชล (2553:บทคัดย่อ) รายงานการประเมิน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลการศึกษา ระดับการประเมินของคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ครู นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนหนองใหญ่ อำเภอเลาขวัญ จังหวัด กาญจนบุรี เกี่ยวกับการดำเนิน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ โรงเรียนบ้านหนองใหญ่อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ด้านสิ่งแวดล้อมด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตทั้ง โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

ชูชาติ โพธิ์น่มแดง (2554:บทคัดย่อ) การประเมิน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เป็น แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนสุเหร่าคลองเก่า ผลการประเมินผลโครงการ พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนสุเหร่าคลองเก่า ปีการศึกษา 2554 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีผลการประเมิน อยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุดสามารถสรุปผลการประเมินได้ดังนี้ ผลการประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ผลการประเมินความสอดคล้องของโครงการด้านสถานะแวดล้อม(Context) เฉลี่ยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ผลการประเมินความ เหมาะสมของ โครงการด้านปัจจัยนำเข้า(Input) เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน กระบวนการ (Process) ในการดำเนินงาน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนสุเหร่าคลองเก่า ปีการศึกษา 2554 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการ ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ของแหล่งเรียนรู้ในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่ง เรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนสุเหร่าคลองเก่า ปีการศึกษา 2554 ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ผลการศึกษการประเมิน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการ จัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนสุเหร่าคลองเก่า ปีการศึกษา 2554 โดยรวมเมื่อเทียบกับเกณฑ์ความสำเร็จ ของโครงการ ซึ่งกำหนดไว้ที่ค่าเฉลี่ย 3.51 ($\mu \geq 3.51$) ขึ้นไป ได้ผลเป็นไปตามเกณฑ์ความสำเร็จ ของโครงการ

ตำริง นิมปลั้ม (2555:128) การประเมิน โครงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการ ประเมินปรากฏดังนี้ 1) ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวมพบว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า โครงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินในด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียนมีความเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา ในประเด็นต่างๆ พบว่า โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในโรงเรียนมีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และกิจกรรมมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ อยู่ในระดับมาก โครงการห้องเรียน คุณภาพมีความต้องการจำเป็นให้มีโครงการ และมีการระดมปัจจัยพื้นฐานมีความชัดเจน สามารถ นำไปปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก และโครงการพัฒนาห้องสมุดมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม และการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา และนักเรียนมีความเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในประเด็นต่างๆ พบว่า โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในโรงเรียนมีการติดตาม ประเมินผล แก้ปัญหา และการพัฒนาของ การดำเนินงาน และบุคลากรมีจำนวนเหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก โครงการ ห้องเรียนคุณภาพ งบประมาณของโครงการมีความเพียงพอเหมาะสมอยู่ ในระดับมาก และ โครงการพัฒนาห้องสมุด การดำเนินงานมีวิธีดำเนินงานที่เหมาะสม และมีการนำวัสดุ อุปกรณ์และ เทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินกระบวนการพบว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียน มีความเห็นต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา ในประเด็นต่างๆ พบว่าโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในโรงเรียน มีการกำหนดบุคลากรที่รับผิดชอบ การดำเนินงานและมอบหมายงาน มีการตรวจสอบ กำกับ ติดตามงานอย่าง สม่ำเสมอ อยู่ในระดับ มาก โครงการห้องเรียนคุณภาพ มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการและการดำเนินงาน เป็นไปตามแผนงานและระยะเวลาที่กำหนด อยู่ในระดับมาก และ โครงการพัฒนาห้องสมุด มีการ กำหนดบุคลากรที่รับผิดชอบการดำเนินงานและมอบหมายงาน และการดำเนินงานเป็นไปตาม แผนงานและระยะเวลาที่กำหนด อยู่ในระดับมาก 5) ผลการประเมินผลผลิต พบว่า ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา และนักเรียนมีความเห็นต่อ โครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา ในประเด็นต่างๆ พบว่าโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในโรงเรียน ผลการดำเนินงานมีประโยชน์ต่อ ชุมชน และสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ยั่งยืน อยู่ในระดับมาก โครงการห้องเรียนคุณภาพ ผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย และผลการดำเนินงาน เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก และ โครงการพัฒนาห้องสมุด สามารถพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ของโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ให้ยั่งยืน และผลการดำเนินงานเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน

อยู่ในระดับมาก 6) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง พบว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียนมีความเห็นต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในประเด็นต่างๆ พบว่าโครงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้บริหาร โรงเรียน และนักเรียน มีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยสูงสุดในเรื่อง สภาพแวดล้อมสถานที่ทั่วไป อยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ปกครอง นักเรียนมีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยสูงสุดในเรื่อง ห้องเรียนมีความสะอาด เป็นระเบียบ อยู่ในระดับมาก

บุรีรักษ์ คุ่มกลาง (2555:บทคัดย่อ) การประเมินโครงการจัดภูมิทัศน์ พัฒนาล้างแวดล้อม ในโรงเรียนประชานุกูล (ข้าสนิทอนุเคราะห์) สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ผลการประเมินสรุปได้ ดังนี้ 1) การประเมินบริบท (Context Evaluation) โครงการจัดภูมิทัศน์ พัฒนาล้างแวดล้อมในโรงเรียนประชานุกูล (ข้าสนิทอนุเคราะห์) สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ครู พี่เลี้ยง ชุรการ และนักการภารโรง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และของนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) โครงการจัดภูมิทัศน์ พัฒนาล้างแวดล้อม ในโรงเรียนประชานุกูล (ข้าสนิทอนุเคราะห์) สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ครู พี่เลี้ยง ชุรการ และนักการภารโรง ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) โครงการจัดภูมิทัศน์ พัฒนาล้างแวดล้อมในโรงเรียนประชานุกูล (ข้าสนิทอนุเคราะห์) สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ครู พี่เลี้ยง ชุรการ และนักการภารโรง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) โครงการจัดภูมิทัศน์ พัฒนาล้างแวดล้อมในโรงเรียนประชานุกูล (ข้าสนิทอนุเคราะห์) สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ครู พี่เลี้ยง ชุรการ และนักการภารโรง ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และ ของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เดชา ปาณะศรี (2555:บทคัดย่อ) การประเมินโครงการพัฒนาบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โรงเรียนสตูลวิทยา ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลการประเมินด้านสิ่งแวดล้อม การดำเนินโครงการโครงการพัฒนาบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โรงเรียนสตูลวิทยา ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของครู และคณะกรรมการสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

(2) ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า การดำเนิน โครงการ โครงการพัฒนาบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โรงเรียนสตูลวิทยา ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนิน โครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ผ่านเกณฑ์การประเมิน (3) ผลการประเมินด้าน กระบวนการ การดำเนิน โครงการพัฒนาบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โรงเรียนสตูล วิทยา ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ได้คะแนน 10 ผ่านเกณฑ์การประเมิน (4) ผลการประเมินด้านผลผลิต การดำเนิน โครงการ พัฒนาบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของ นักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โรงเรียนสตูลวิทยา ปีการศึกษา 2555 ปรากฏผลดังนี้ (4.1) ผลการประเมินด้านผลผลิต คุณภาพการพัฒนาบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โรงเรียนสตูล วิทยา ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ได้คะแนน 20 ผ่านเกณฑ์การประเมิน (4.2) ผลการ ประเมินด้านผลผลิต คุณภาพของบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โรงเรียนสตูลวิทยา ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ได้คะแนน 10 ผ่านเกณฑ์การประเมิน (4.3) ผลการ ประเมินด้านผลผลิต คุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน สตูลวิทยา ปีงบประมาณ 2555 ตามความ คิดเห็นของ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ใน ระดับมากที่สุด ได้คะแนน 20 ผ่านเกณฑ์การประเมิน (4.4) ผลการประเมินด้านผลผลิต ด้านความ พึงพอใจของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการดำเนินงาน การประเมิน โครงการพัฒนาบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โรงเรียนสตูลวิทยา ปีการศึกษา 2555 ตามความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ได้คะแนน 10 ผ่านเกณฑ์การประเมิน

สุณัฐญา เหลี่ยมเพ็ง (2556:บทคัดย่อ) การประเมินโครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนวัดสระกลอยสามัคคีธรรม สรุปผลได้ว่า ผลการประเมินระบบของโครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของนักเรียน โรงเรียนวัดสระกลอยสามัคคีธรรม ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวม อยู่ใน

ระดับมาก ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน พบว่าโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน เพื่อวางแผน โครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียน วัดสระกลอยสามัคคีธรรม ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินการนำไปใช้หรือ การดำเนิน โครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียน วัดสระกลอยสามัคคีธรรมตามพบว่าความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่าโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน เพื่อปรับปรุงโครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนวัดสระกลอยสามัคคีธรรม ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ พัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนวัดสระกลอย สามัคคีธรรม ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของ ผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินเพื่อการยอมรับ โครงการพัฒนา อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนวัดสระกลอยสามัคคีธรรม ด้านความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และ ด้านความพึงพอใจของ ครูผู้สอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

นิตยนันท์ ยิ่งยงยุทธ (2557:บทคัดย่อ) รายงานการประเมิน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ โรงเรียนวัดท่าตำหนัก (เทพวิทยเสถียร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการประเมิน พบว่า 1)โดยภาพรวมโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัด ท่าตำหนัก (เทพวิทยเสถียร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีความเหมาะสม สอดคล้อง และการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.56) ด้านบริบทของโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.41) ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.56) ด้านกระบวนการของ

โครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.58) และด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.51) 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของครู คณะกรรมการสถานศึกษา และ ผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อโครงการใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลผลิตและการดำเนินโครงการโดยรวม ในด้านต่าง ๆ และด้านผลที่เกิดกับนักเรียนในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.76) โดยในด้านผลและการดำเนินโครงการโดยรวมในด้านต่าง ๆ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.71) และด้านผลที่เกิดกับนักเรียนและโรงเรียนมีความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.82) และ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อผลการดำเนินโครงการ ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.69) โดยนักเรียนพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับ โรงเรียนมีห้องสมุดที่แข็งแรงปลอดภัย ภายในสะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.27) และมีความพึงพอใจน้อยที่สุดเกี่ยวกับ โรงเรียนมีศาลาพักผ่อน ที่มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย และเพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.77) และจากข้อเสนอแนะของนักเรียนเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนอยากให้สร้างศาลาพักผ่อนให้เพียงพอต่อการใช้งาน เพราะนักเรียนได้ใช้ประโยชน์จากศาลาเพื่อเป็นที่พักผ่อน ช่วงเวลาพักเที่ยงและเลิกเรียน ใช้เป็นที่ทำการบ้านและปรึกษากับเพื่อนๆ ในการทำกิจกรรมต่างๆ

งานวิจัยต่างประเทศ

ซีเกอร์ (Seager. 1961:Abstracts) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสถานศึกษาว่า ควรประกอบด้วย ลักษณะทางสิ่งแวดล้อมคือ ต้องมีขนาดกว้างพอเหมาะกับโครงการปัจจุบันและต้องขยายได้ในอนาคต ต้องอยู่ในสถานที่ปลอดภัย สวยงาม และสามารถใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมกลางแจ้งและ สันทนาการได้มากที่สุด การวางแผนยังให้สามารถเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต จัดส่วนที่อึดทึบและสงบออกจากกัน

ยาท (Yates. 1969:2084-A) ได้ศึกษาเรื่องความยืดหยุ่นของการพัฒนาอาคารสถานที่ และการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ของ โรงเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนรู้จักการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่อย่างรวดเร็วและการใช้รู้จักจัดห้องให้กว้าง โดยแบ่งห้องด้วย กระจกดำหรือตู้เคลื่อนที่ได้ง่าย เมื่อเปรียบเทียบกับปี 1960 แล้ว ปรากฏว่าโรงเรียนในปี 1968 รู้จักยืดหยุ่นในการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่มากขึ้น บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา มีแนวโน้มว่าจะรู้จักยืดหยุ่นใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่มากกว่าบุคลากรในโรงเรียนมัธยม โรงเรียนจำนวน 9 ใน 12 โรงเรียนที่ศึกษามีความยืดหยุ่นในการใช้อาคารสถานที่สูงมาก

เบอร์เชทท์ (Berchett. 1972:4439A) ได้ศึกษาเรื่อง เจตคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเด็ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนคือ การสอนของครู การจัดกิจกรรมในชั้น และสิ่งเร้าภายนอก เช่น ภาพยนตร์ เป็นตัวการสำคัญ ที่ส่งผลถึง

เจตคติของนักเรียน เขาได้เน้นว่า องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นตัวเปลี่ยนแปลง เจตคติของนักเรียน คือ การได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

วอลโคสซ์ (Walkorz. 1972:1997A) ได้สำรวจโครงการสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยา ในโรงเรียนประถมศึกษา 14 โรงเรียนในมลรัฐอินดีแอนา โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครู อาจารย์ที่เกี่ยวข้องพบว่า วิธีการสอนควรใช้สื่อหลายชนิดและศึกษานอกสถานที่ หลักสูตรควรเน้นการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

จอห์นสตัน (Johnston. 1974) ได้ศึกษาความเห็นและทัศนคติของครูตลอดจนหัวข้อที่ควรสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่าครูที่สอนและไม่สอนวิทยาศาสตร์มีความเห็นพ้องกันว่าครูมีบทบาทสำคัญในการควบคุม การขยายตัวของสิ่งแวดล้อมเป็นพิษได้ในฐานะที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับเด็ก ครูทั้งหลายควรให้เด็ก ได้เรียนวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการแก้ปัญหา เกี่ยวกับการสอนนั้นครูเห็นว่าการอภิปรายในชั้นเรียนเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด ที่จะใช้สอน ส่วนการออกไปศึกษาชุมชนจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี สำหรับหัวข้อเรื่องที่ควรสอนตามความเห็นของครูคือ เรื่องอากาศเป็นพิษและน้ำเสีย รองลงไปคือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิธีป้องกันคุณภาพสิ่งแวดล้อม และครูยังมีความเห็นว่าควรนำสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้าไปบรรจุในหลักสูตรให้มากขึ้นกว่าเป็นอยู่

มิลเลอร์ (Miller. 1975:2731A) ได้ศึกษาเจตคติของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในชิคาโกจำนวน 505 คน โดยวิธีสัมภาษณ์และใช้คำถามปลายเปิดได้ข้อมูล สรุปว่า เด็กชั้นประถมศึกษาอยู่ในระยะสำคัญของการสร้างเจตคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การเข้าใจหรือเกิด มีทัศนคติที่ผิด ๆ เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมก็เกิดขึ้นในวัยที่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาด้วย เขาสรุปว่า วัยที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นระยะที่ต้องสร้างเจตคติที่เหมาะสมเรื่องสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็ก

เนิสส์ (Noeske. 1975:4272 A-4274A) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการสอนที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษา คือ นักเรียนจำนวน 263 คน จากห้องเรียน 72 ห้องเรียน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เรียนโดยพาไปศึกษานอกสถานที่ปฏิบัติในสถานการณ์จริงและได้รับประสบการณ์ตรง กลุ่มที่สองเรียนจากสถานการณ์จำลอง หลังจากเลิกเรียนแล้วได้ทดสอบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเขตเมือง ผลการศึกษาพบว่า การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เป็นวิธีสอนที่ทำให้ นักเรียนมีเจตคติทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าวิธีอื่น

เมอร์รอลและเทเนอร์เตอร์ (Malone and Tranter.2003:Abstracts) ได้ศึกษาเรื่อง บรรยากาศสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนต่อการจัดการและการออกแบบของบริเวณโรงเรียน พบว่าความแตกต่างที่หลากหลายระหว่างโรงเรียน โดยเฉพาะประเภทของการเล่น และสิ่งแวดล้อม

ที่มีผลต่อการเรียนรู้และมีความสัมพันธ์กับคุณภาพทางกายภาพของโรงเรียน และยังพบว่าเกี่ยวข้องกับ การใช้และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายนอกห้องเรียนเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศทำให้ผู้ประเมิน ได้ข้อสรุปว่า รูปแบบการประเมิน โครงการของมาร์วิน ซี. อัลคิน (Marvin C. Alkin, 1972) ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินระบบของโครงการ (system assessment) 2) การประเมินเพื่อวางแผน โครงการ (program planning) 3) การประเมินการนำไปใช้ หรือการดำเนิน โครงการ (program implementation) 4) การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (program improvement) และ 5) การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (program certification) ซึ่งมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเชิงศาสนวิद्याคมมากที่สุด ดังนั้นผู้ประเมินจึงใช้หลักการ และแนวคิดข้างต้นมาเป็นแนวทางในการประเมิน โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของนักเรียน โรงเรียนเชิงศาสนวิद्याคม ในปีการศึกษา 2563